

آموزش

◆◆◆ مهارت‌های

نوشتاری

(نگارش و انشا)

دوره اول متوسطه

پایه نهم

◆ ۱۳۹۴

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب: آموزش مهارت‌های نوشتاری (نگارش و انشا) پایه نهم دوره اول متوسطه - ۱۳۱/۱
اعضای شورای برنامه‌ریزی: علیرضا چنگیزی، حاتم زندی، محمدرضا سرشار، محمدرضا سنگری،
اسدالله شعبانی، عبدالعظیم کریمی، زهرا السادات موسوی، شهین نعمت زاده و عباسعلی وفایی
مؤلفان: فریدون اکبری شلدره، محمد دهریزی
ویراستار: سیداکبر میرجعفری

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب سایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ: لیدا نیک‌روش

مدیر هنری: مجید ذاکری یونسی

طراح گرافیک، طراح جلد: جواد صفری

صفحه آرا: نوشین رستمی

طراح خط رایانه‌ای: کامران انصاری

حروفچین: فاطمه باقری مهر

مصحح: فرشته ارجمند، نوشین معصوم‌دوست

امور آماده‌سازی خبر: بهرام پرچی

امور فنی رایانه‌ای: ناهید خیام باشی، راحله زاد فتح‌اله

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران،

تهران: کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

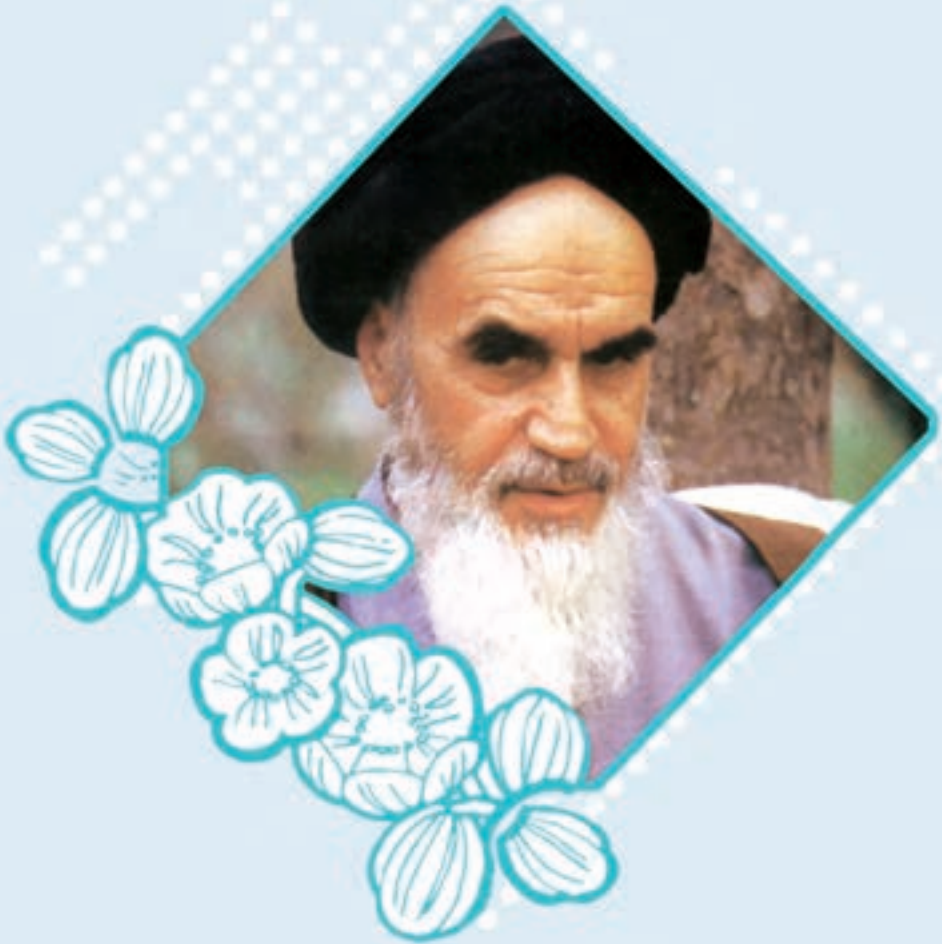
چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹-۲۴۳۲-۰۵-۹۷۸-۹۶۴-۹ ISBN 978-964-05-2432-9

« أنس و الفت انسان با هنر و آثار هنری شامل ادبیات، نقاشی و ... برخاسته از حسّ زیبایی شناسی اوست. هنر، آدمی را به شناخت سرچشمهٔ زیبایی ها فرا می خواند و روح سرکش او را به آرامش می رساند.»

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فهرست

مقدمه | ۶

ستایش | ۱۲

درس اول: با ذهنی « نظام مند » و « پرورده » بنویسیم. | ۱۳

۲۰ | فعالیت های نگارشی

۲۳ | درست نویسی

۲۴ | تصویر نویسی

درس دوم: واژه ها را بشناسیم، گزینش کنیم و به کار بگیریم. | ۲۵

۳۰ | فعالیت های نگارشی

۳۳ | درست نویسی

۳۴ | حکایت نگاری

درس سوم: نوع زبان نوشته را انتخاب کنیم. | ۳۵

۳۹ | فعالیت های نگارشی

۴۳ | درست نویسی

۴۴ | مثل نویسی

درس چهارم: فضا و رنگ نوشته را تغییر دهیم. | ۴۵

۵۳ | فعالیت های نگارشی

۵۷ | درست نویسی

۵۸ | تصویر نویسی

فهرست

♦ درس پنجم: نوشته را خوش، آغاز کنیم؛ زیبا به پایان ببریم و نیکو نام گذاری کنیم. | ۵۹

| ۶۵ | فعالیت های نگارشی

| ۶۹ | درست نویسی

| ۷۰ | حکایت نگاری

♦ درس ششم: قالبی برای نوشتن، برگزینیم. | ۷۱

| ۷۹ | فعالیت های نگارشی

| ۸۳ | درست نویسی

| ۸۴ | مثل نویسی

♦ درس هفتم: وسعت و عمق نوشته را بیشتر کنیم. | ۸۵

| ۹۲ | فعالیت های نگارشی

| ۹۵ | درست نویسی

| ۹۶ | تصویر نویسی

♦ درس هشتم: نوشته را ویرایش کنیم. | ۹۷

| ۱۰۳ | فعالیت های نگارشی

| ۱۰۶ | درست نویسی

| ۱۰۷ | حکایت نگاری

♦ نیایش | ۱۰۸

♦ پیوست: شیوه نامه ارزشیابی | ۱۰۹

♦ کتابنامه | ۱۱۱

مقدمه

سخنی با دبیران ارجمند

نوشتن در جهان امروز، یکی از مهارت‌های بهتر زیستن است. از دید ما، توانایی بیان مقصود در قالب نوشته، نیاز اولیه زندگی اجتماعی و مؤثرترین راه ارتباطی در فضای رسانه‌های نوپدید است.

نوشتن، در پهنه یادگیری، بعد از آشنایی با الفبا و مهارت در خواندن، آغاز می‌شود. به همین سبب، مهارت نوشتن را نتیجه و محصول خواندن می‌دانیم.

هر کتاب، درحقیقت، تجربه‌ای از نوشتن را به همراه دارد. خواندن دقیق کتاب‌های مناسب، می‌تواند سرمشق درست‌اندیشی و آسان‌نویسی باشد. کتاب‌خوانی، یکی از شیوه‌های مناسب برای رشد اندیشه و افزودن بر توانایی‌های ذهن و زبان است. نویسنده نیز با خواندن، اندیشیدن و نوشتن، به آفرینش نובה فکری خود دست می‌یابد. به بیان دیگر، نوشتن، فرزند خواندن است. هرچه بیشتر بخوانیم، توانایی‌های ذهن ما بیشتر نیرو می‌گیرد و کار نوشتن برای ما آسان‌تر می‌شود.

سخن دیگر اینکه، خواست ما از خواندن، تنها روخوانی متن نوشته‌ها نیست؛ هرچیزی که ذهن را به درنگ وادارد و فکر را به کار اندازد؛ متن است و قابل خواندن و اندیشیدن. به راستی، هر یک از رویدادها، متنی هستند که ذهن ما را به خوانش و تفسیر، فرامی‌خوانند. هر تصویر، یک متن است. هنگامی که موضوع نگارش ما یک تصویر، نقاشی یا یک صحنه از رویدادهای اجتماعی باشد، مانند یک نوشته یا داستان، نخست بر همه اجزاء، نقش‌ها و رنگ‌ها و پیکره آن، خیره می‌شویم، سپس درباره نقش عناصر آن، گفت‌وگو و تأمل می‌کنیم و آنچه به ذهنمان می‌آید، می‌نویسیم.

در آموزش محتوای این کتاب، تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های فعال و تقویت روحیه

مشارکت‌پذیری دانش‌آموزان است. گفت‌وگو، هم‌افزایی، بازاندیشی، کتاب‌خوانی، رایزنی، بازسازی و بازپروری فکر، از بهترین شیوه‌ها برای رسیدن به ذهن چالاک و زایا است. به کارگیری روش‌هایی چون: زایش و برخورد اندیشه‌ها (روشن‌سازی طرز تلقی)، بارش فکری، نوآفرینی (بدیعه‌پردازی) و حل مسئله، در آموزش مفاهیم این کتاب، اثربخش و کارا خواهد بود.

یادآور می‌شویم که بنیاد نوشتن و تولید متن، فعالیتی فردی است؛ اما مراحل پیش از نوشتن و پس از نوشتن، بهتر است جمعی و گروهی باشد. بنابراین، فرایند سه مرحله‌ای پیش رو داریم:

◆ الف) پیش از نوشتن ◆ ب) نوشتن ◆ پ) پس از نوشتن

مرحله نخست، فرصت‌سازی برای هم‌اندیشی، زایش ذهن و بارش فکری گروه‌های دانش‌آموزی است. گفت‌وگو درباره موضوع، تبادل اطلاعات، طراحی نقشه ذهنی و... همه در این مرحله انجام می‌گیرد. مرحله دوم، زمان تولید نوشته است. هر کس به سراغ دفتر و قلم خود می‌رود و با توجه به خوانده‌ها و اندوخته‌های پیشین و نقشه ذهنی طراحی شده، نوشتن را آغاز می‌کند. مرحله سوم، هنگام بازبینی و ویرایش است. این کار هم می‌تواند با مشارکت گروهی و با همفکری انجام گیرد.

محتوای این کتاب در هشت درس، سازماندهی شده است. با توجه به زمان اختصاص یافته، میزان تقریبی ساعت آموزشی مؤثر، حدود ۲۴ جلسه در سال و هر جلسه، دو زنگ پنجاه دقیقه‌ای است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود فرایند یاددهی - یادگیری هر درس در سه جلسه (آموزش، تمرین و نگارش، بررسی و نقد برای تثبیت آموخته‌ها) طراحی و تنظیم شود.

آنچه درباره ارزشیابی از آموزه‌های «مهارت‌های نوشتاری» باید یادآور شویم، این است که رویکرد برنامه و محتوای این کتاب، «مهارتی» است؛ یعنی برای کسب مهارت نوشتن، ضروری است، فرایند آموزش، زایش و بارش فکری، سازماندهی ذهنی، تولید، تمرین و تکرار طی شود. بدین سبب، این درس، کاملاً ورزیدنی و عملی است و در ارزشیابی از آن، جایی برای طرح پرسش‌های شناختی و حفظ‌کردنی نیست. یکی از اصلی‌ترین دلایل کم بودن حجم و تعداد درس‌ها همین است؛ کمتر

حرف بز نیم و بیشتر به نوشتن، فرصت بدهیم. در هر درس، سنجه‌ها و معیارهایی را برشمرده‌ایم که لازم است در نوشته‌های دانش‌آموزان و ارزیابی از آنها مورد توجه قرار گیرد.

هدف اصلی این کتاب، تقویت اعتماد به نفس و خودباوری در مهارت نوشتن است. شناخت معنا و ظرفیت واژگان و کاربرست درست آن در قالب مناسب نوشته، از گام‌های بنیادین در دستیابی به این هدف، به شمار می‌آید.

در پی هر درس، همچون کتاب آموزش مهارت‌های نوشتاری پایه هفتم و هشتم، تمرین‌های نوشتنی با عنوان «فعالیت‌های نگارشی»، «درست‌نویسی»، «تصویرنویسی»، «حکایت‌نگاری» و «مَثَل‌نویسی»، سازماندهی شده است.

◆ «فعالیت‌های نگارشی» با نظمی علمی و آموزشی به دنبال هم آمده‌اند؛ شماره یک با هدف تقویت توانایی بازشناسی (تشخیص)، شماره دو با هدف پرورش آفرینشگری (تقویت توانایی نوشتن و تولید دانش‌آموزان) و شماره سه با هدف تقویت داوری (توانایی بررسی، تحلیل و نقدنویسی)، طراحی شده است.

◆ «درست‌نویسی» با هدف آموزش هنجارهای نوشتن و آشنایی با کاربرد درست واژگان در نوشتار معیار، در ساختار کتاب گنجانده شده است.

◆ «تصویرنویسی»؛ یعنی نوشتن درباره اجزا و عناصر تصویر، لازمه خوب نوشتن در این بخش، دقت در نگاره‌ها، بررسی، خوانش و درک عناصر بصری است. در حقیقت، هر تصویر، بهانه بسیار مناسبی برای پویایی ذهن و سپس دست‌مایه‌ای برای نوشتن است. از هر تصویر، موضوع‌های فراوانی را می‌توان برگزید و درباره‌اش نوشت. مهم نیست که کدام بخش از تصویر را موضوع نوشتن قرار می‌دهیم. آنچه در این کار ارزش دارد، چگونگی بیان و درک و تفسیر ما از تصویر و قدرت پرورش موضوع است.

◆ «حکایت‌نگاری»، بخشی دیگر از فعالیت‌هاست. در حکایت‌نگاری، تأکید بر بازنویسی به زبان ساده و ساده‌نویسی است.

◆ «مَثَل‌نویسی»، تمرینی برای بازآفرینی و گسترش مثل است. در مثل‌نویسی، دانش‌آموزان با افزودن شاخ و برگ به اصل مثل، نوشته جدیدی را خلق می‌کنند.

حکایت و مثل در بارورسازی ذهن و زبان و پرورش حافظه و تقویت خوب سخن گفتن و زیبا نوشتن، بسیار مؤثر است. مایه‌های طنز نهفته در برخی از حکایت‌ها و مثل‌ها، طراوت ویژه‌ای به فضای ذهن اهل زبان می‌بخشد و نشاطی تازه بدان می‌افزاید که در خلاقیت و نوآفرینی، بسیار نقش‌مند و اثرگذار است. مثل‌ها در افزایش توان سخنوری و قدرت نویسندگی، کارمایه و نیروی شگرفی دارند.

یکی از ویژگی‌های این کتاب در بخش تدوین، گزینش و سازماندهی محتوا، آوردن نمونه‌های فراوان از نویسندگان ایران و ادبیات جهان است. این کار، افزون بر آشنایی خوانندگان با نویسندگان و آثارشان، آنها را به طور عملی با شیوه‌های گوناگون نوشتن نیز آشنا می‌سازد. این نمونه‌های برگزیده از بی‌شمار آثار، گلچینی رنگارنگ از سرمشق مهارت نوشتن هستند. نمونه متن‌هایی که بی‌نشان هستند، از قلم مؤلفان این کتاب، تراویده‌اند.

◀ سخنی با دانش‌آموزان عزیز

دنیای امروز، دنیای گوناگونی رسانه‌ها و هجوم گستردهٔ پیام‌هاست. در هر دقیقه، پیام‌های بی‌شماری دریافت و روانه می‌کنیم. پیام ما در یک چشم به هم‌زدن، به دورترین نقاط جهان می‌رسد و منتشر می‌شود. در چنین جهانی ما هم باید درست بیندیشیم و خود را به ابزارهای زیستن در آن، مجهز کنیم.

یکی از ابزارهای مؤثر زیستن در جهان امروز، مهارت «نوشتن» است. کسانی که حرفی برای گفتن دارند و می‌توانند بنویسند، افکار خود را به راحتی با مردم جهان به اشتراک می‌گذارند و سخنان خود را به گوش آنها می‌رسانند. دیگر لازم نیست برای یافتن خواننده و انتشار نوشته‌ها به دنبال ناشری بگردیم. پشت میز رایانه می‌نشینیم و در صفحهٔ شخصی خود می‌نویسیم و خوانندگان از سراسر جهان، نوشته‌های ما را می‌خوانند و دربارهٔ آن نظر می‌دهند.

دو سال است که با کتاب «مهارت‌های نوشتاری»، آموزش می‌بینیم تا روش‌های نوشتن را بیاموزیم؛ برای حضور مؤثرتر در جهان امروز آماده شویم و در تبادل اطلاعات، سهمی داشته باشیم.

در پایه هفتم، «نقشه ذهنی نوشتن» را فرا گرفتیم و با طبقه‌بندی موضوع، بندنویسی، طرح‌ریزی نوشته و ... به یک نظم ذهنی دست یافتیم. در پایه هشتم، با بهره‌گیری از حواس، «راه‌های پرورش فکر» را آموختیم و از روش مقایسه کردن، جایگزین کردن و دگرگونه دیدن، برای بهتر نوشتن، سود بردیم.

درس‌های این کتاب، روش‌های چگونه نوشتن را به ما می‌آموزند. در کتاب مهارت‌های نوشتاری نهم، با کاربرد واژه‌ها در نوشتن آشنا می‌شویم؛ می‌آموزیم نوشته خود را با چه زبانی بنویسیم، با تغییر رنگ و فضا، به نوشته خود تنوع ببخشیم، چگونه نوشته خود را آغاز کنیم و به پایان ببریم و برایش نام نیکویی برگزینیم. همچنین با قالب‌های نوشتاری آشنا می‌شویم؛ روش وسعت بخشیدن به نوشته را فرامی‌گیریم و چگونگی ویرایش و پالایش نوشته را عملاً یاد می‌گیریم.

یادمان باشد، فقط با فراگرفتن اصول نوشتن، نویسنده نخواهیم شد. آنچه سبب موفقیت در کار نوشتن خواهد شد، انگیزه و پشتکار ماست. با خواندن کتاب‌های خوب، ثبت خاطرات روزانه، تشکیل گروه‌های نویسندگی و ... کار نوشتن را فراتر از کتاب درسی، دنبال کنیم تا مزه دلچسب و گوارای نوشتن را بچشیم و نوشتن بخشی از برنامه زندگی‌مان شود.

دوستان عزیز، یکی از نیکوترین راه‌ها برای مهارت یافتن در خوب سخن گفتن و خوب نوشتن، گوش دادن به سخنرانی‌های بزرگان و استادان و مطالعه کتاب‌های مناسب است. بنابراین، لازم است در برنامه‌های روزانه و هفتگی، بخشی از زمان را به این دو کار مهم، اختصاص دهیم.

◆ گروه زبان و ادبیات فارسی

◆ دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

ستایش

عالم، سراسر جلوه‌های آفرینش خدای مهربان است. خداوند، نگارندهٔ گیتی است. این نگارگر زیبایی‌ها به چه خطی می‌نگارد؟ با چه زبانی می‌نویسد؟ دفتر نوشته‌های نگارندهٔ هستی بخش کجاست؟

زبان نوشته‌های خداوند، زبان مشترک همهٔ موجودات است. خطِ خدا، پیش از آنکه خواندنی باشد، دیدنی، شنیدنی، چشیدنی، بویدنی و لمس کردنی است. نامهٔ نسیم، سفرنامهٔ چشمه، انشای جنگل، فیلم‌نامهٔ گل، خبرنامهٔ کلاغ، معمای انسان، همه و همه، نمونه‌هایی از نگارگری‌های الهی هستند.

خداوند، به قلمِ صُنع تو می‌نگریم، به یک عالمه نقش زیبا و لطیف که بر بال پروانه کشیدی، می‌بالیم، به صدها هزار جنگل سرسبز که در دفترِ دانه نگاشتی، به کوه‌هایی که در چشم‌انداز دشت، جای دادی، به دریا‌هایی که در دیوارهٔ دره‌ها پدید آوردی، می‌نازیم و تو را، ای نگارندهٔ هستی بخش، می‌ستاییم.

کسی، ابرها را تکان می‌دهد
کسی، راهِ دریای پر موج را
کسی، با شروع لطیف بهار
کسی، در دل باد و باران و برف
کسی، بهتر از مادری مهربان
کسی، بعدِ باران به چشمان ما
کسی، صبح‌ها دست خورشید را
بگو کیست جاری در این بیت‌ها؟

به یک دانهٔ ریز، جان می‌دهد
به یک رودخسته، نشان می‌دهد
به شاخه، گلی نوجوان می‌دهد
به بال کبوتر، توان می‌دهد
به نوزاد گنگی، زبان می‌دهد
پُلِ خوبِ رنگین‌کمان می‌دهد
به دستان این آسمان می‌دهد
که یادش به ماروح جان می‌دهد

◆◆ شعر از داوود لطف الله

درس اول:

بادهنی «نظام مند» و «پرونده» بنویسیم

وقتی رستل به پایل می رسد قفسه بزرگ موسیقی
 خوشبختان می گیرند بزرگتری شولین با قفسه جدید
 راز خندان می کند
 درخت لاله کنگر بر شمی کند و شاه برگ
 از جوله ها شاهه های دیگری می روند از
 پس از چندان این قفسه قفسه می خردن بره
 هر یک کنگر با لاله کنگر همین از کنگر
 هله این با لاله همین که با لاله می آن افون
 شاهه های یک درخت همیشه
 به صوت گسترده و منظم است و گاه
 می کنند و کنگر می بل درخت سرو می
 به صد تن بر ستمی سو گنگر گاه می که
 یا معکر است شاهه هله و ت هله می
 عوطل طبیعی که گاه گنگر
 سنگین بر می هله و ت هله می
 پوست خرنل هله می
 است و ستم بر می بگر گنگر
 جی با عوطل هله می
 ستم بر می

از جوله ها شاهه های دیگری می
 پس از چندان این قفسه قفسه می خردن بره
 هر یک کنگر با لاله کنگر همین از کنگر
 هله این با لاله همین که با لاله می آن افون
 شاهه های یک درخت همیشه
 به صوت گسترده و منظم است و گاه
 می کنند و کنگر می بل درخت سرو می
 به صد تن بر ستمی سو گنگر گاه می که
 یا معکر است شاهه هله و ت هله می
 عوطل طبیعی که گاه گنگر
 سنگین بر می هله و ت هله می
 پوست خرنل هله می
 است و ستم بر می بگر گنگر
 جی با عوطل هله می
 ستم بر می

از جوله ها شاهه های دیگری می
 پس از چندان این قفسه قفسه می خردن بره
 هر یک کنگر با لاله کنگر همین از کنگر
 هله این با لاله همین که با لاله می آن افون
 شاهه های یک درخت همیشه
 به صوت گسترده و منظم است و گاه
 می کنند و کنگر می بل درخت سرو می
 به صد تن بر ستمی سو گنگر گاه می که
 یا معکر است شاهه هله و ت هله می
 عوطل طبیعی که گاه گنگر
 سنگین بر می هله و ت هله می
 پوست خرنل هله می
 است و ستم بر می بگر گنگر
 جی با عوطل هله می
 ستم بر می

از جوله ها شاهه های دیگری می
 پس از چندان این قفسه قفسه می خردن بره
 هر یک کنگر با لاله کنگر همین از کنگر
 هله این با لاله همین که با لاله می آن افون
 شاهه های یک درخت همیشه
 به صوت گسترده و منظم است و گاه
 می کنند و کنگر می بل درخت سرو می
 به صد تن بر ستمی سو گنگر گاه می که
 یا معکر است شاهه هله و ت هله می
 عوطل طبیعی که گاه گنگر
 سنگین بر می هله و ت هله می
 پوست خرنل هله می
 است و ستم بر می بگر گنگر
 جی با عوطل هله می
 ستم بر می

بیرون می آید

باذهنی «نظام مند» و «پرورده» بنویسیم

دانش‌آموزان، کتاب «آموزش مهارت‌های نوشتاری» را ورق می‌زدند. چند دقیقه بعد، معلم وارد کلاس شد. مبصر، برپا داد و بچه‌ها، به احترام معلم برخاستند.

معلم، به دانش‌آموزان سلام کرد و پس از احوالپرسی گفت: «در سال‌های گذشته، با ساختار نوشته و راه‌های پرورش ذهن، آشنا شدیم و مزه نوشتن را چشیدیم. امسال، مباحث دیگری از نوشتن را خواهیم آموخت؛ اما چون تمام آموزه‌ها، زنجیروار به هم پیوسته‌اند؛ لازم است مطالب سال‌های قبل را یک بار دیگر مرور کنیم.»

اکنون به نمودار زیر، توجه کنید و بخش‌های اصلی آن را به یاد بسپارید.

سپس معلم، متن زیر را در اختیار گروه‌ها قرار داد و از آنها خواست، بخش‌های اصلی آن را مشخص کنند.

درخت

وقتی زمستان به پایان می‌رسد، ساقهٔ سبزرنگ و صافی، سر از خاک بیرون می‌آورد و در اثر گرمای خورشید، جان می‌گیرد و بزرگ‌تر می‌شود. این ساقهٔ نحیف، در اصل یک درخت است؛ اما هیچ کس، آن را درخت حساب نمی‌کند.

درخت، اندک اندک رشد می‌کند و شاخه، برگ می‌دهد. از ساقه‌ها جوانه‌هایی بیرون می‌زنند؛ از جوانه‌ها شاخه‌های دیگری می‌رویند؛ از شاخه‌ها، برگ‌های دیگری و بدین ترتیب پس از چند سال، آن ساقهٔ سبز و صاف، به درختی پر شاخ و برگ تبدیل می‌شود.

شاخه‌های یک درخت، همیشه یک جور رشد نمی‌کنند. گاه رشد همهٔ شاخه‌ها به صورت گسترده و منظم است و گاهی بسیار آزادند و نامنظم. گاه شاخه‌ها روبه بالا رشد می‌کنند و شکلی مثل درخت سرو را می‌سازند و گاهی رو به پایین رشد می‌کنند و شکلی مثل درخت بید مجنون درست می‌شود. گاهی هم یکی از شاخه‌ها نسبت به شاخه‌های مشابه رشد بیشتری می‌کند یا ممکن است شاخه‌ها در جهت‌های مختلفی رشد کنند.

عوامل طبیعی، گاهی شکل درخت را دگرگون می‌کنند. باد و طوفان، رعد و برق، باران شدید و برف سنگین، موربانه‌ها و حشرات چوب‌خوار به مرور می‌توانند شکل اصلی و اولیهٔ درخت را تغییر دهند.

پوست درختان نیز با هم تفاوت دارد. پوست بعضی از درختان همچون چدن، صاف و یکپارچه است. پوست برخی دیگر، مانند یک روکش اضافه، ورقه ورقه می‌شود. بعضی از درختان، پوستی براق دارند و بعضی مات. پوست تعدادی از درختان نیز برجستگی‌هایی نامنظم دارند.

جالب است که این درختان عظیم الجثه و گوناگون و شگفت‌آور از دل یک دانهٔ کوچک بیرون می‌آیند.

◆ درخت‌ها، با تلخیص و اندکی تغییر

پس از بررسی متن، معلم به دانش‌آموزان گفت: «رعایت این چهارچوب، سبب نظم ذهنی و انسجام نوشته شما می‌شود. برای نظم بخشیدن به ذهن و نوشته، روش‌های دیگری را همچون، «طبقه‌بندی و کوچک‌تر کردن موضوع»، «توجه به ساختار بند (جمله موضوع و جمله‌های تکمیل‌کننده)» و «استفاده از طرح سؤال برای شکل بخشیدن به متن نوشته»، پیشنهاد کردیم.

معلم، نمودار دیگری را روی تخته، رسم کرد و گفت: «همچنین، راه‌ها و روش‌هایی را برای پرورش و پویا کردن ذهن، آموختیم؛ در نمودار زیر، آنها را برمی‌شماریم:

اکنون، نمونه‌های زیر را بخوانید و بگویید نویسنده برای پروراندن نوشته خود، کدام یک از راه‌های پرورش فکر را بیشتر به کار گرفته است.

◆ **یک** نمی دانم حاج مرتضی بوی گند به چی می گفت! من که هر چه بو به دماغم می خورد، بوی خوب و اشتها آور بود؛ از آن بوهایی که فقط توی عروسی ها بلند بود؛ بوی میوه و بوی دود و بوی برنج آبکش کرده و بوی خاک....

◆ **پرتقال خونی**

.....

◆ **دو** پیرمرد، نخستین بار ماهی را دید که از زیر قایق گذشت. آن قدر دراز بود که باورش نشد.

گفت: «نه، به این بزرگی نمی شه!».

اما به همان بزرگی بود و در سی متری قایق روی آب آمد و پیرمرد دمش را دید که از آب بیرون زد. از تیغه یک داس بلندتر بود و روی آب نیلی تیره به رنگ بنفش، بسیار روشن بود. تیغه در آب فرو رفت و چون ماهی، درست زیر سطح آب شنا می کرد، پیرمرد، جثه عظیم و نوارهای ارغوانی پشتش را دید....

◆ **پیرمرد و دریا**

.....

◆ **سه** ناگهان از میان تاریکی صدایی آمد، صدایی مثل خرچ خرچ.

تریستان پرسید: «صدای چی بود؟»

منتظر ماندند تا ببینند آیا باز هم آن صدا را می شنوند. همه جا ساکت بود. تریستان اول نفسش را حبس کرد ولی بعد آن را با صدایی بلند، آزاد کرد.

باز هم همان صدا به گوششان خورد، اما این بار بلندتر از دفعه پیش. صدای خرچ خرچ. تریستان گفت: «شاید یک هیولای آدم خوار دارد، خرچ خرچ، استخوان آدم ها را می خورد. بلا ززمه کنان گفت: می دانی، خود صدا ترسناک نیست، اینکه نمی دانی صدای چه موجودی است ترسناک است...»

◆ **وقتی زمان ایستاد**

.....

◆ **چهار** برای بیشتر مرغان دریایی، آنچه اهمیت دارد، به چنگ آوردن طعمه است، نه پرواز. حال آنکه برای جاناتان، مهم پرواز بود نه به چنگ آوردن طعمه. جاناتان بیش از هر چیزی، عاشق پرواز کردن بود....

◆ **جاناتان، مرغ دریایی**

.....

◆ **پنج** کی کرگدن ارزان می‌خواهد؟ من یکی دارم که حراجش کرده‌ام. او تیل و بامزه و بغل کردنی است و خیلی از کارهای خانه را هم برایت انجام می‌دهد؛ مثلاً می‌توانی از آن به جای چوب‌لباسی استفاده کنی. ورقه‌های امتحانی بدت را قبل از اینکه مامان و بابا ببینند، می‌بلعد. برای گرفتن پول توجیبی اضافی از پدرت، خیلی به درد می‌خورد....

◆ **داستان‌های شل سیلور استاین، با تلخیص و تصرف**

.....

◆ **نشش)** من یک موش هستم. امروز وقتی روی تخت کوچک آزمایشگاه به هوش آمدم، اولین تصویر مبهمی که دیدم، چهرهٔ خندان پروفیسور پیر بود که ظاهراً از آخرین عمل جراحی روی مغز من رضایت داشت. این را موقعی فهمیدم، که چند دقیقه بعد مرا به محل همیشگی‌ام بردند و من چون به شدت احساس گرسنگی می‌کردم، تلو تلو خوران به سمت ظرف غذا رفتم که ناگهان همه کف زدند و پروفیسور را بوسیدند و به او تبریک گفتند.

پروفیسور، نگاه دوباره‌ای به محل جراحی روی سرم کرد؛ دستی محبت‌آمیز به گوش‌هایم کشید و از اتاق بیرون رفت. بقیه هم دنبالش راه افتادند. فقط یک عکاس جوان چند لحظه کنارم ماند و بعد از گرفتن چند عکس از حالت‌های مختلف من، رفت. خیلی خسته‌ام، ای کاش این آخرین جراحی باشد.

◆ **دفتر خاطرات حیوانات**

.....

◆ **هفت)** یکی بود یکی نبود. اگر هم بود، کسی نبود. یک نفر بود که چندین و چندسال پیش به دنیا آمده بود و مامان و باباش اسمشو گذاشته بودن «میرزا». بچه که بود توی خونه صدایش می‌کردن «رامین». مدرسه که رفت، باباش دید که این نورچشمی خیلی تنبله، اسمشو گذاشت «شازده». درسش که تموم شد، چون کار گیرش نیومد، ناچار اسمشو گذاشت «مهندس». الغرض، شازده رامین مهندس، بزرگ شد و صاحب دو تا پسر کاکل‌زری شد. اولی در ماه مرداد به دنیا اومد، اسمشو گذاشتن «بهمن» دومی در ماه شعبان به دنیا اومد، اسمشو گذاشتن «رجب». بهمن به مادرش رفته بود و رجب به پدرش....

◆ **یک قصهٔ قدیمی**

.....

دانش‌آموزان، متن‌ها را خواندند و تشخیص دادند که در هر نوشته، نویسنده، از چه روشی برای خلق و پرورش نوشتهٔ خود بهره برده است.

معلم، پس از گفت‌وگوی گروه‌ها، دانش‌آموزان را تحسین کرد و گفت: «خیلی خوشحالم که آموزه‌های پیشین را به خوبی فرا گرفته‌اید و کاربرد آنها را می‌شناسید. اکنون سفر نوشتن را ادامه می‌دهیم و در پایهٔ نهم، اصول چگونه نوشتن و تولید متن را می‌آموزیم. بکشیم، برای همدیگر، همسفران خوبی باشیم».

◆ ساختمان نوشته‌ی زیر را مشخص کنید و بگویید نویسنده از کدام شیوه‌های پرورش ذهن، بهره گرفته است؟

سیاه کوچک

کلاغ‌ها را چگونه می‌بینی؟ صدایشان را چگونه می‌شنوی؟ کلاغ زیباتر است یا بلبل؟ آواز کدامشان دلنشین‌تر است؟

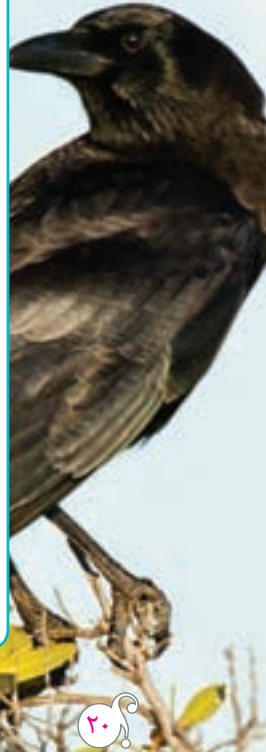
... کلاغ خودش را دوست نداشت و بودنش را. از کائنات گله داشت. فکر می‌کرد، در دایره‌ی قسمت، نازیبایی سهم اوست. او غمگینانه گفت: «کاش خداوند این لکه‌ی سیاه را از هستی می‌زدود!».

خدا گفت: «سیاه کوچکم، صدایت ترنمی است که هر گوشی زیبایی آن را درک نمی‌کند. فرشته‌ها با صدای تو به وجد می‌آیند، بخوان، فرشته‌ها منتظرند». کلاغ، هیچ نگفت. نیم‌نگاهی به آسمان انداخت. در صفحه‌ی آبی آسمان، ابرهای سیاه، ابرهای سفید، دوشادوش هم در حرکت بودند. خورشید هم بود؛ با لباسی خوش‌رنگ؛ گاهی روی صفحه‌ی آبی، گاهی پشت لکه‌ی سیاهی.

خدا گفت: «سیاه، چونان مرگب که زیبایی را با آن می‌نویسند زیبایات را بنویس؛ زیرا اگر تو نباشی، جهان من چیزی کم دارد. خودت را از آسمان دریغ نکن».

کلاغ، خواند. این بار اما عاشقانه‌ترین آواز را. با آوازش جهان زیبا شد. آسمان لبخند زد و ابرهای سیاه و سفید از شوق گریستند.

◆ هر قاصدکی یک پیامبر است، با تلخیص و تغییر

◆◆ یکی از موضوع‌های زیر را انتخاب کنید و پس از طراحی نقشه ذهنی، به کمک یکی از راه‌های پرورش فکر، متنی درباره آن بنویسید.

◆ گذر رودخانه ◆ آدم فضایی ◆ اذان ◆ شانس ◆ فیل و فنجان

موضوع:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ یکی از نوشته‌های عضو گروه خود را انتخاب و آن را بر پایه معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنج‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی، خطِ خوش)
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری درست از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

به جمله‌های زیر توجه کنید:

- ◆ امواج سرگردان دریا، حشرات کنار ساحل را بلعیدند.
- ◆ حشرات کنار ساحل، توسط امواج سرگردان دریا، بلعیده شدند.

جملهٔ اول درست است. به کارگیری واژهٔ «توسط» در جمله‌هایی که «نهاد» آنها مشخص است، روا نیست. به همین سبب، شیوهٔ نوشتاری جملهٔ دوم را نمی‌پسندیم؛ استفاده از واژهٔ «توسط» در چنین بافت‌هایی، از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است؛ در نوشتار معیار بهتر است از این لغزش‌ها پرهیز کنیم.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

- ◆ کتاب‌های ارزشمند گلستان و بوستان، توسط سعدی نوشته شد.

.....

- ◆ این متن‌های زیبا، توسط دانش‌آموزان نوشته شده است.

.....

◆ درون یک فضاپیما را که روی کره ماه توقّف کرده، تصوّر کنید و تصویر ذهنی خود را بنویسید.

A large rectangular writing area with a light blue border and a white background. The area is filled with horizontal dotted lines for writing. The top and bottom edges of the writing area are decorated with a vertical line of small blue diamonds. At the bottom center of the writing area, there is a decorative floral illustration.

درس دوم:

واژه‌ها را بشناسیم، گزینش کنیم و به کار بگیریم

معلمه نقاش یک ساختمان آبی ساخته است.
 طرح نقاشی‌اش بسیار گویا می‌باشد و ساختمان را به وضوح
 نمایش داده است. این نقاشی‌ها را می‌توانیم
 به عنوان نقاشی‌های گویا نام ببریم.
 نقاشی‌ها را می‌توانیم به دو دسته تقسیم کنیم:
 نقاشی‌های گویا و نقاشی‌های ننگین.
 نقاشی‌های گویا آنهایی هستند که
 به راحتی می‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.
 نقاشی‌های ننگین آنهایی هستند که
 به راحتی نمی‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.

معلمه نقاش یک ساختمان آبی ساخته است.
 طرح نقاشی‌اش بسیار گویا می‌باشد و ساختمان را به وضوح
 نمایش داده است. این نقاشی‌ها را می‌توانیم
 به عنوان نقاشی‌های گویا نام ببریم.
 نقاشی‌ها را می‌توانیم به دو دسته تقسیم کنیم:
 نقاشی‌های گویا و نقاشی‌های ننگین.
 نقاشی‌های گویا آنهایی هستند که
 به راحتی می‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.
 نقاشی‌های ننگین آنهایی هستند که
 به راحتی نمی‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.

- نقاشی گویا
- نقاشی ننگین
- رنگارنگی
- نقاشی گویا
- نقاشی ننگین
- نقاشی گویا
- نقاشی ننگین

معلمه نقاش یک ساختمان آبی ساخته است.
 طرح نقاشی‌اش بسیار گویا می‌باشد و ساختمان را به وضوح
 نمایش داده است. این نقاشی‌ها را می‌توانیم
 به عنوان نقاشی‌های گویا نام ببریم.
 نقاشی‌ها را می‌توانیم به دو دسته تقسیم کنیم:
 نقاشی‌های گویا و نقاشی‌های ننگین.
 نقاشی‌های گویا آنهایی هستند که
 به راحتی می‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.
 نقاشی‌های ننگین آنهایی هستند که
 به راحتی نمی‌توانیم آن‌ها را تشخیص دهیم.

معلم، نقشه یک ساختمان را روی تخته کلاس، جای داد و به دانش‌آموزان گفت: «مطمئنم که شما ارتباط بین نقشه ساختمان و طرح نوشته را می‌دانید. اکنون می‌خواهیم با مقایسه این دو، درس را آغاز کنیم. پس خوب دقت کنید و به پرسش‌های زیر، بیندیشید.»

◆ آیا مهندس ساختمان، این نقشه را بدون فکر و تأمل، طراحی کرده است؟
◆ به نظر شما، چه عواملی به ذهن مهندس، کمک کرده تا نقشه ذهنی او شکل بگیرد؟

◆ پس از طراحی نقشه و نهایی شدن آن، برای بنا کردن ساختمان، چه مواد و مصالحی نیاز داریم؟

دانش‌آموزان در سکوتی همراه با تفکر، به پرسش‌ها می‌اندیشیدند. اندکی بعد، معلم، نقشه ساختمان را از روی تخته کلاس برداشت و گفت: «پس از طراحی نقشه ساختمان به مواد و مصالح (آجر، گچ، سیمان، شن و ...) نیاز داریم. بعد از طراحی نقشه نوشتن هم به «کلمات» نیاز داریم تا با کنار هم چیدن آنها، نوشته‌ای تولید کنیم. این دقیقاً همان چیزی است که امروز باید درباره آن گفت و گو کنیم.»

متن

بند

جمله

گروه

واژه

سپس معلم، نموداری را روی تخته کلاس طراحی کرد و از دانش‌آموزان خواست، به ارتباط هر بخش از نمودار، با بخش‌های دیگر، توجه کنند.

معلم به نمودار اشاره کرد و گفت: «همان طور که می‌بینید، یک **متن** از ترکیب چند بند تشکیل می‌شود. **بند** از ترکیب چند جمله ساخته می‌شود. برای ساختن **جمله** به **گروه** و **کلمه** نیاز داریم. بنابراین مواد و مصالح نوشته، واژه یا کلمه است. اگر بخواهیم، ساختمان نوشته را بنا کنیم، باید واژگان را خوب بشناسیم و درست به کار بگیریم. هرچقدر انتخاب واژه‌ها، سنجیده‌تر و زیباتر باشد، نوشته ما به همان اندازه، پسندیده‌تر خواهد بود.

خانواده سال

خانواده سال، خانواده‌ای ساده و صمیمی‌اند؛ این خانواده چهار فرزند پرکار و هنرمند دارد: بهار، تابستان، پاییز و زمستان.

«پاییز»، سومین فرزند زردپوش و بازیگوش خانواده سال است. او برخلاف برادران و خواهرانش؛ بهار، تابستان و زمستان که به آرامی از راه می‌رسند، با هیاهو می‌آید و کار خود را آغاز می‌کند.

شغل اصلی پاییز، آرایشگری است؛ بعد از رفتن تابستان، وقتی سر و روی درختان به هم می‌ریزد و گیسوانشان بلند می‌شود، پاییز از راه می‌رسد، قیچی خود را بر می‌دارد؛

چنگ در موی درختان می‌زند و سر افشان و شلخته آنها را مفت و مجانی می‌تراشد. در سلمانی پاییز، هیچ درختی در نوبت نمی‌ماند. پاییز، زلف دراز همه درختان را نخست رنگ می‌کند و سپس هم‌زمان کوتاه می‌کند. پاییز، جاجیم بافی هم بلد است. تا از راه می‌رسد، دار جاجیم را برپا می‌کند و دست‌به‌کار می‌شود. با تار و پود برگ، جاجیم رنگارنگی می‌بافد و روی زمین پهن می‌کند. کارخانه جاجیم بافی پاییز، شب و روز کار می‌کند. هنر دیگر پاییز، نقاشی است. در طراحی پیکره درختان، مهارت خاصی دارد. هرگاه در قاب چشم‌هایتان، عکس دسته‌ای کلاغ، روی یک درخت بی‌برگ دیدید، بدانید کار، کار پاییز است. پاییز استاد رنگ‌آمیزی روی برگ‌هاست. خانواده سال باید به داشتن چنین فرزند ماهر، تَر دست و هنرمندی ببالد.

در متن «خانواده سال» :

◆ از واژگان مترادف، استفاده شده؛ این شیوه، نوشته را متنوع‌تر کرده است.

مثل: (سلمانی، آرایشگاه)، (گیسو، مو، زلف)، (تراشیدن، کوتاه کردن)، (مفت، مجانی)، (نقاشی، طراحی، عکس، رنگ‌آمیزی)، (ماهر، تَر دست، هنرمند) .

◆ با آوردن کلمه‌های متضاد، معنای برخی جمله‌ها، دقیق‌تر و روشن‌تر شده است.

مانند: (به آرامی # با هیاهو)، (دراز # کوتاه).

◆ با ایجاد شبکه معنایی، بر پیوستگی و انسجام نوشته، افزوده شده است.

همچون: (فرزند، خانواده، برادران، خواهران)، (آرایشگری، مو، زلف، گیسو، قیچی، سلمانی، تراشیدن)، (جاجیم، بافتن، دار، تار، پود، رنگارنگ، پهن کردن)، (هنر، نقاشی، طراحی، مهارت، قاب، عکس).

◆ با گسترش دادن واژه‌های رایج و همه‌فهم، ترکیب‌های تازه‌ای، ساخته شده است.

نظیر: (خانواده سال)، (پاییز آرایشگر)، (زلف دراز درختان)، (کارخانه جاجیم بافی پاییز)، (استاد رنگ‌آمیزی)، (سر افشان و شلخته) و ...

♦ **کوتاهی جمله‌ها و تنوع فعل‌ها، سبب جذابیت جمله‌ها و متن شده است.**

همانند: پاییز از راه می‌رسد، قیچی سلمانی خود را برمی‌دارد؛ چنگ در موی درختان می‌زند و سر افشان و شلخته آنها را مفت و مجانی می‌تراشد. در سلمانی پاییز، هیچ درختی در نوبت نمی‌ماند. پاییز، زلف دراز همه درختان را نخست رنگ می‌کند و سپس هم‌زمان کوتاه می‌کند.

معلم، پس از بررسی متن «خانواده سال»، به دانش‌آموزان گفت: «این نوشته به خاطر سادگی متن، جمله‌های کوتاه، واژه‌ها و موضوع آشنا، نمونه خوبی برای آموزش **کاربرد واژگان** است. ما هم می‌توانیم با بهره‌گیری از این شیوه‌ها، واژه‌ها را کنار هم بچینیم و با تمرین بیشتر، نوشته‌هایی متنوع، استوار و زیبا و حتی بهتر از «خانواده سال»، بیافرینیم».

اکنون **شیوه‌های کاربرد واژگان** را به طور خلاصه، بازگو می‌کنیم :

۱. به کارگیری واژه‌های مترادف

۲. بهره‌گیری از واژه‌های متضاد

۳. استفاده از ظرفیت شبکه معنایی

۴. گسترش واژه

۵. تنوع در کاربرد فعل‌ها

♦ متن زیر را بخوانید و شیوه‌های کاربرد واژگان را در آن نشان دهید.

◀ برادران، ای برادران، قرباتان بشوم! این اوّل سال و آغاز بهار، همه کسانى که با هم قهر بودند، آشتى کردند. شما که تا همین دیروز و پریروز با هم چلو پلو مى‌خوردید و دیشلمه همدیگر را فوت مى‌کردید و قربان صدقه هم مى‌رفتید و غیره، حالا مثل کارد و پنیر شده‌اید که چی؟ به قول قدما: از جای برخیزید! غبار کدورت‌ها را به آب رفاقت شسته، بلکه در محضر ما، یکدیگر را تا حدودی ماچ نموده، قال قضیه را بکنید. هر چه زودتر بهتر؛ زیرا کار داریم، مى‌خواهیم برویم به کارمان برسیم. اصلاً بگو ببینم کار شما از کجا بیخ پیدا کرد؟ چه جوری رابطه‌تان شکر آب شد؟ ارتباط تنگاتنگ شما در اثر چه مسئله‌ای از هم گسیخت؟ چی شد که همچین شد؟...

♦ به همین زودی، با تلخیص و اندکی تغییر

نمونه‌ها	نوع کاربرد
	واژه‌های مترادف
	واژه‌های متضاد
	ظرفیت شبکه معنایی
	گسترش واژه
	تنوع فعل‌ها

◆◆◆ یکی از نوشته‌های عضو گروه خود را انتخاب و آن را بر پایه معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنبه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی، خط‌خوش)
- ◆ بهره‌گیری از همه انواع کاربرد واژگانی (واژگان مترادف، متضاد، شبکه معنایی، گسترش واژه و تنوع افعال)
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆ سه‌ه‌راب با رستم رویارو شد و او را بر زمین زد.

◆ سه‌ه‌راب با رستم رویارو و او را بر زمین زد.

جملهٔ نخست، درست است؛ اما جملهٔ دوم به سبب حذفِ «شد»، از بخش اوّل، نادرست است. در این مثال، فعل جملهٔ اوّل «شد» و فعل جملهٔ دوم «زد» است. دو فعل متفاوت نمی‌توانند جانشین هم شوند.

هنگامی حذف فعل، صحیح است که عیناً تکرار شده باشد و برای پرهیز از تکرار آن، یک فعل (معمولاً اوّلی) را حذف می‌کنیم و دومی را نگه می‌داریم.

جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ آرمان، به دریچهٔ سحرآمیز نگاه و وارد آن شد.

.....

◆ شغالِ شکمو، داخل باغ و از انگورهای آن خورد.

.....

حکایت نگاری

◆ حکایت زیر را بخوانید و به زبان ساده،
بازنویسی کنید.

حکایت:

دزدی پیراهنی را دزدید و آن را به
پسرش داد که به بازار برد و بفروشد.
پسر پیراهن را به بازار برد؛ اما آن را
از او دزدیدند.
وقتی به خانه برگشت، پدرش پرسید:
«پیراهن را به چه قیمتی فروختی؟»
پسر گفت: «به همان قیمتی که شما خریده
بودید!»

رساله دلگشا

بازنویسی:

درس سوم:

نوع زبان نوشته را انتخاب کنیم

لغت آموختن درس های جدید برای پرورش مهارت نوشتن، نمود و به کار آمدن، ساده بود چنانچه تا که در درس قبل، با نقش و کاربرد کلمات آشنا شده بودند، یا آملای، مستطک درس جدید بودند.

معلم این بار، شناسایی خود را در وسط کلاس، قرار داد و مثل قبل نشست و گفت: «اینها را می بینید؟ از چه کلمات و موضوع علمی به این زبان صحبت این است؟» دانش که یک سبک علمی است، از لغات علمی در بحث نوشتن درست می نمود. این حرف علمی را به سه عنوان برای شناسایی در روش اول، این مسئله را

شاید تاکنون نام علمی داشته باشد. البته علم، علم است. در روش اول، این مسئله را توصیف و توضیح می کنید. شاید تاکنون نام علمی داشته باشد. البته علم، علم است. در روش اول، این مسئله را توصیف و توضیح می کنید.

در روش اول، این مسئله را توصیف و توضیح می کنید. شاید تاکنون نام علمی داشته باشد. البته علم، علم است. در روش اول، این مسئله را توصیف و توضیح می کنید.

در روش دوم، به جای علمی می نوشتیم و مسئله را از زبان علمی می گویم. در روش اول، این مسئله را توصیف و توضیح می کنید.

منابع

نوع زبان نوشته را انتخاب کنیم

یادگیری درس‌های جدید، شور و حال تازه‌ای به کلاس داده بود. دانش‌آموزان که در درس قبل، با نقش و کاربرد واژه‌ها در نوشته، آشنا شدند، اکنون منتظر بودند تا درس‌های تازه‌ای بیاموزند و در نوشتن به کار بگیرند.

معلم این بار، صندلی خود را وسط کلاس مستقر کرد و همین که مقابل کلاس نشست، گفت: «دو متن برایتان می‌خوانم. موضوع هر دو متن، مشترک است؛ اما نوع زبانی که در آنها به کار گرفته شده، کاملاً متفاوت است. خوب گوش دهید و تفاوت‌های این دو نوشته را یادداشت کنید»:

◀ **یک** کتاب برای خواندن است. خواندن گاهی برای اندیشیدن است، گاهی برای فهمیدن، گاهی برای آگاهی و گاهی برای لذت بردن.

وقتی کتاب را باز می‌کنیم، مستقیم سراغ واژه‌ها می‌رویم و آنها را می‌خوانیم و به معنایشان فکر می‌کنیم. واژه‌ها جمله‌ها را می‌سازند و جمله‌ها معنا را. اندیشه کتاب، در جمله‌ها نهفته است. بعضی از کتاب‌ها هم هیچ واژه‌ای ندارند. به جای واژه، باید تصویرهایش را بخوانیم. گاهی یک واژه، معنایی برابر با چندین تصویر دارد و گاهی یک تصویر چندین کلمه را به ذهن می‌آورد.

همیشه و در هر کجا می‌توانیم کتاب بخوانیم. نشسته در کتابخانه، موقع راه رفتن در بوستان یا حیاط مدرسه، وقت استراحت در خانه، داخل رختخواب موقع خواب، سر صف نانوايي تا زمانی که نوبتمان برسد. صبح‌ها و عصرها در اتوبوس یا قطار و مترو، حتی در بستر بیماری هم، کتاب خواندن کار لذت‌بخشی است.

کتاب، گاهی برای انسان، نقش یک سفینه را بازی می‌کند. با کتاب می‌توانیم پرواز کنیم و به سیاره‌های دیگر سر بزنیم. البته، هنگام سفر با کتاب، بدن ما همین‌جا، روی زمین می‌ماند. مسافر واقعی سفینه، ذهن ماست.

یک راه برای کمک به رونق کتاب‌خوانی این است که، هرگاه کتاب خوبی خواندیم، فوراً آن را به دیگری بدهیم و از او بخواهیم که بعد از خواندن، آن را به شخص دیگری بدهد و همین‌طور او هم به دیگری، این‌طوری، به جای زندانی کردن کتاب در قفسه‌ها، کتاب را به پرواز در می‌آوریم و این کار درستی است، زیرا کتاب برای پرواز کردن و پرواز دادن است.

◀ (دو) بر خلاف آدم‌ها، بین اسم اکثر کتاب‌ها و فکر و شخصیت آنها، ارتباطی وجود دارد. مثلاً «روان‌شناسی رنگ‌ها» فقط دربارهٔ رنگ‌ها و ارتباط آنها با روحیات انسان، بحث می‌کند و با ریاضیات کاری ندارد و ادای استاد‌های ریاضی را هم در نمی‌آورد.

نباید گول قد و قیافهٔ کتاب‌ها را بخوریم. کتاب‌های کوچکی هستند که فکرهای بزرگی توی سرشان است و کتاب‌های تنومندی هم هستند که فکرهای کوتوله‌ای دارند. به هر حال، باید با کتاب‌ها، کوچک یا بزرگ همنشین شد و حرف آنها را شنید. آن وقت دربارهٔ فکر و شخصیت آنها قضاوت کرد. بیشتر کتاب‌ها راست می‌گویند؛ ولی بعضی از کتاب‌ها هم راست نمی‌گویند.

برای دوست شدن با کتاب، نیاز به آداب و ترتیب خاصی نیست؛ تا نیم‌نگاهی به کتاب می‌اندازیم، کتاب، فوراً لبخند می‌زند و دوستی اتفاق می‌افتد. هر جا که ما بخواهیم، کتاب با ما همراه می‌شود. در خانه کنار ماست. با ما راه می‌افتد و به مدرسه می‌آید. هر گاه بخواهیم به سفر برویم، کتاب، بی‌آنکه صدلی کسی را اشغال کند، همسفر ما می‌شود. گاهی هم این کتاب است که ما را دنبال خودش می‌کشد و به هر جا که بخواهد می‌برد. اگر بخواهیم خوابمان ببرد، کتاب، برای خواب کردن ما، مثل یک مادر مهربان است. اگر بخواهیم بیدار شویم، کتاب، مانند ساعت، زنگ بیدار باش می‌زند.

در شهر کتاب‌ها، همه جور کتاب پیدا می‌شود: کتاب اخمو، کتاب شاد، کتاب ساکت، کتاب پر حرف، کتاب خوش فکر، کتاب سبک سر، کتاب پیر، کتاب جوان، بچه کتاب و کتاب بچه، کتاب‌های شاغل، کتاب‌های بیکار، کتاب‌های چند شغله و ...

کتاب‌ها، از اینکه آدم‌های بیشتری به حرف‌هایشان گوش کنند، خوشحال می‌شوند. آنها موجوداتی کاملاً اجتماعی‌اند و از قفس نشینی و گوشه‌گیری بدشان می‌آید. پس اگر بخواهیم کتاب‌ها را شاد کنیم، باید آنها را به دوستان دیگرمان معرفی کنیم و از آنها هم بخواهیم او را به دوستان خود معرفی کنند؛ با این شیوه، حلقهٔ دوستی انسان‌ها و کتاب‌ها، گسترش می‌یابد.

دانش‌آموزان، پس از شنیدن نوشته‌ها، نظراتشان را این‌گونه بیان کردند:

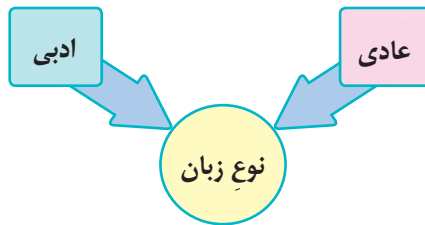
- ◆ در نوشتهٔ اول، کتاب، همان کتاب است؛ اما در نوشتهٔ دوم، کتاب یک موجود جاندار است که می‌تواند حرف بزند، دارای احساس و عاطفه است و ...
- ◆ نوشتهٔ اول، خالی از آرایه‌های ادبی است، اما در نوشتهٔ دوم، آرایهٔ ادبی به کار رفته است.
- ◆ نوشتهٔ اول، به ما اطلاعات می‌دهد؛ اما نوشتهٔ دوم علاوه بر دادن اطلاعات، احساسات ما را برمی‌انگیزد.

معلم، بعد از شنیدن سخنان دانش‌آموزان، آنان را تشویق کرد و گفت: «به درستی تفاوت‌های اساسی دو نوشته را برشمردید».

نوشتهٔ اول، «عادی» و نوشتهٔ دوم «ادبی» است. زبان این دو نوع نوشته با هم تفاوت‌هایی دارند:

معلم، پس از مقایسهٔ زبان عادی با زبان ادبی، خطاب به دانش‌آموزان گفت: هرگاه بخواهیم دربارهٔ موضوعی بنویسیم، بهتر است پیش از نوشتن، نوع زبان نوشته را برگزینیم.

شما هم به تناسب موضوع، می‌توانید، از هر دو نوع زبان استفاده کنید و نوشتن به زبان عادی و ادبی را تجربه نمایید.

◆ نوع زبان نوشته‌های زیر را مشخص کنید.

یک) آیا می‌دانستی مطالبی را که درباره‌شان فکر می‌کنی و آنها را به زبان می‌آوری، این قدرت را دارند که به کلی همه چیز زندگی‌ات را عوض کنند؟ وقتی حرفی را مدام تکرار کنی، یواش یواش باور می‌کنی که حقیقت دارد و باورهای تو دلیل همه کارهایی است که انجام می‌دهی. به این جور فکرها و حرفها «عبارت‌های تأکیدی» می‌گویند. برای آنکه افکار ناگوار و منفی، جای خود را به عبارت‌های تأکیدی مثبت بدهند، باید فکرهای سیاه را به افکار سبز، تبدیل کنی:

◆ هیچ کس مرا دوست ندارد ← من خودم را دوست دارم و دیگران هم مرا دوست دارند.

◆ از موهایم خوشم نمی‌آید. کاش مثل او بودم ← من خودم را همین شکلی که هستم، دوست دارم.

◆ اگر این کار را انجام دهم، از دستم ناراحت می‌شود ← این کار را انجام می‌دهم چون برایم اهمیت دارد.

◆ این مطالب به من مربوط نیست ← من عاشق یاد گرفتن مطالب تازه هستم.

◆ اگر این چیزها را داشتم، خوب بود ← به خاطر چیزهایی که دارم، سپاسگزارم.

◆ من همانی هستم که فکر می‌کنم.

نوع زبان :

دو) او واقعاً یک آدم بود. توی زمین، پرنده پر نمی‌زد که به دنیا آمد. این‌ور را گشت، آن‌ور را گشت؛ اما از هیچ کس خبری نبود. یک گوشه نشست و برای غصه‌های خودش، قصه تعریف کرد: یکی بود، یکی نبود. غیر از خدای مهربون، کسی نبود. به آدمی، تک و تنها، توی برهوت زمین، زندگی می‌کرد...

کوه‌ها قصه آدم را گوش دادند، درخت‌ها گوش دادند، دریا گوش داد؛ اما فقط خدا دلش برای آدم سوخت. این شد که حوّا را آفرید و آدم را از تنهایی درآورد. آدم و حوّا با هم ازدواج کردند و بچه دار شدند و این‌طوری شد که زمین آرام آرام، شلوغ شد.

نوعِ زبان :

سه) باورها و اولویتهای هر فرد در میان گروه، اغلب با دیگر افراد گروه، تفاوت دارد. حتی افرادی که فامیل‌اند و خویشی نزدیک با هم دارند؛ مثل برادرها، خواهرها و ... ممکن است، باورهای متفاوتی داشته باشند. هر کس ممکن است با روش صحبت کردن، نگاه کردن، کار کردن و ... دیگران موافق نباشد؛ ولی حقّ برخورد خشونت‌آمیز با آنها را ندارد. دیگران هم مثل ما حق دارند، بدون اینکه صدمه‌ای به جان و مالشان وارد شود، نظر خودشان را بیان کنند.

♦ ارزش‌ها

نوعِ زبان :

◆◆ موضوعی را به دلخواه انتخاب کنید؛ یک بار به زبان «عادی» و بار دیگر به زبان «ادبی» درباره آن بنویسید.

نوشتۀ عادی

Blank writing area with horizontal dotted lines for text.

نوشتۀ ادبی

Blank writing area with horizontal dotted lines for text.

◆◆◆ به نوشتهٔ دوستانتان با دقت گوش دهید و آن را بر اساس معیارهای زیر، ارزیابی کنید.
نتیجهٔ ارزیابی خود را بنویسید.

سنجه‌های ارزیابی:

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس. (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی، خط‌خوش)
- ◆ به‌کارگیری مناسب زبان «عادی» یا «ادبی»
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوهٔ خواندن

نتیجهٔ بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ◆ من با نوشته‌های نویسندگان ایرانی آشنا هستم .
- ◆ من با نوشته‌های نویسندگان ایرانی آشنائیت دارم.

جملهٔ نخست، درست است. کلمهٔ «آشنا» واژه‌ای فارسی است و نباید با نشانهٔ «یت» همراه شود. نشانهٔ «یت»، ویژهٔ کلماتی است که ریشهٔ عربی دارند. بنابراین، به کارگیری «یت» در کلمات: منیت، دوئیّت و... که فارسی هستند نادرست و در کلمات: انسانیت، اکثریت، اقلیت، محبوبیت و ... که ریشهٔ عربی دارند، درست است.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

- ◆ خوبیّت دارد، کتاب مفید را بعد از خواندن، به دیگران هدیه کنیم.

.....

- ◆ ایرانیت برای تک‌تک ما، مایهٔ غرور و افتخار است.

.....

◆ مَثَلِ زیر را به زبان ساده، بازآفرینی کنید.

ضرب المثل: «کوه به کوه نمی رسد، آدم به آدم می رسد»

باز آفرینی مَثَل

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

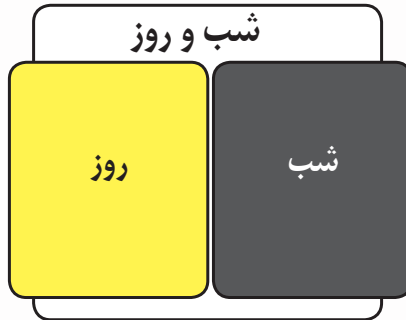
.....

.....

.....

فضا و رنگ نوشته را تغییر دهیم

معلم، نمودار «شب و روز» را روی تخته کلاس، جای داد و گفت: «همان گونه که می بینید، رنگ شب با رنگ روز، متفاوت است. شب، تیره و روز روشن است.»

حال و هوای من و شما هم این گونه است؛ گاهی شاد و روشنیم و گاهی غمگین و تیره ایم. در این دو حالت، شیوه سخن گفتن و حتی واژگانی که به کار می بریم، متفاوت هستند. نوشته ها هم، رنگها و فضاهای متفاوتی دارند. دو گونه از فضاهای اصلی و رایج نوشتن، عبارتند از:

♦ فضای «غیر طنز». ♦ فضای «طنز».

هر کدام از این فضاها، موضوعات اساسی را با حس و حالی متفاوت بیان می کنند.

اکنون نوشته‌های زیر را می‌خوانیم و فضای آنها را با یکدیگر مقایسه می‌کنیم:

◀ **یک** «نخل، درخت مقدسی است. وقتی نخلی قطع می‌شود، گویی انسانی به قتل رسیده است و این به خاطر شباهت بسیار نزدیک و جالبی است که این درخت به انسان دارد. درخت نخل در شانزده سالگی بالغ می‌شود و ثمر می‌دهد و دندان نخل، در پیروی می‌ریزد.

اگر هنگام جابه‌جایی، سر نخل صدمه ببیند، خشک می‌شود، چون در سر نخل ماده‌ای وجود دارد که همانند مغز آدمی است. درخت نخل، مثل آدم‌ها در آب خفه می‌شود و اگر آب از سر نخل بگذرد، مرگ او حتمی است.

اگر چوب نخل را بسوزانیم، هیچ زغالی ندارد و تنها از او خاکستر باقی می‌ماند؛ مثل آدمی. نخل‌ها هم مثل آدم‌ها گیسو دارند. «لیف نخل» حکم موی سر نخل‌ها را دارد. واحد شمارش نخل‌ها مانند انسان «نفر» است؛ یعنی نخل‌ها را این‌گونه می‌شماریم: یک نفر نخل، ده نفر نخل، صد نفر نخل و ...

از همه اینها جالب‌تر اینکه در داستان‌ها و روایت‌ها، نخل‌ها را درختانی عاشق پیشه می‌دانند. آنها مثل آدم‌ها به هم مهر می‌ورزند.

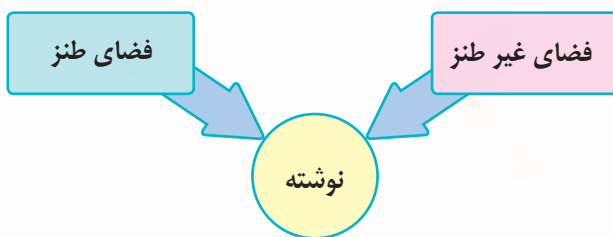
◆ اخلاق ناصری، با تغییر و نقل به مضمون

◀ **دو** قبل از اینکه بابام آقای چرخشی بشود، آن موقع که چهل و نهمی چند سالش بود، کم‌کم موهایش ریخت و ذره‌ذره کچل شد. بابام سخت تلاش می‌کرد جلوی ریزش آخرین تار مویش را بگیرد و به توصیه‌ی مامان که بعدها، به مامان چرخشی معروف شد، زرده تخم مرغ روی سرش گذاشت و سراغ دکترهای پوست و مو رفت؛ اما در یک بعد از ظهر فراموش نشدنی که ناگهان باد تندی وزید، آخرین تار موی بابا از کله‌اش کنده شد و چرخ‌زنان آمد و آمد و افتاد زمین. چرخان که خواهرم باشد، دوید و تار موی بابام را برداشت. بابام گفت: «باید نگاهش دارم، می‌خوام قابش بگیرم، برای یادگاری».

و ناگهان کله‌اش که مثل کف دست، صاف صاف شده بود، و مثل نورافکن برق می‌زد، به خارش افتاد و خارید و خارید و بابام هی چرخید و چرخید و هی سرش را خاراند و خاراند تا کله‌اش مثل لبو شد....

◆ خانواده‌ی آقای چرخشی

معلم بعد از خواندن نوشته‌ها، نموداری را روی تخته کشید و گفت: «همان‌طور که گفته شد و در نمودار هم می‌بینید، فضای غیر طنز و طنز، رایج‌ترین فضاهای نوشته هستند.

نویسندگان، شیوه‌هایی به کار می‌گیرند تا نوشته آنها، حال و هوای طنزآمیز پیدا کند. در ادامه، شش مورد از این شیوه‌ها را ذکر می‌کنیم:

۱. چهره، حالات، رفتارها و خصلت‌های اشخاص را به شکلی اغراق‌آمیز، توصیف می‌کنند.

◀ **یک** دیدم چشم بد دور، مصطفی، ماشالله، واتر قیده‌اند، قدش درازتر و دک و پوزش کریه‌تر شده است. گردنش مثل گردن همان غاز مادرمرده‌ای بود که همان ساعت در دیگ، مشغول کباب شدن بود. از توصیف لباسش بهتر است بگذریم؛ ولی همین قدر می‌دانم که سر زانوهای شلوارش، از بس شسته بودند، به قدر یک وجب خورد رفته بود، چنان باد کرده بود که راستی راستی تصور کردم، دو رأس هندوانه از جایی کش رفته و در آنجا مخفی کرده است!

◆ **کباب غاز**

۲. مسائل بی‌اهمیت را برجسته می‌کنند و آن را گسترش و کش می‌دهند.

◀ **دو** من آقای «این جوری» هستم. اینکه چرا این جوری هستم، قصه‌اش خیلی طولانی است. راستش یادم نیست که چطوری شد که این جوری شدم. مادرم می‌گفت: «وقتی به دنیا آمدم، چنان جیغ‌هایی می‌کشیدم که همه یک صدا می‌گفتند: «این بچه چرا این جوریه؟». نه تنها از روز اول تولدم، این جوری بودم، بلکه بعدها هم این جوری ماندم. مثلاً هر چه به دستم می‌رسید، می‌کشیدم. از گوش برادرم گرفته تا سفره‌روی میز. مادربزرگم وقتی این صحنه‌ها را می‌دید می‌گفت: «وا! پناه بر خدا، این بچه چرا این جوریه؟». من که به کوهنوردی علاقه شدیدی داشتم و چون کوه دور و برم نبود، از سر و کول مهمان‌ها بالا می‌رفتم، اما آنها به جای آنکه من را تشویق کنند، می‌گفتند: این بچه چرا این جوریه؟!». حالا فهمیدید؟ از بس به من گفتند: چرا این جوری می‌خندی؟ چرا این جوری حرف می‌زنی؟ چرا این جوری غذا می‌خوری؟ چرا این جوری می‌خوابی؟ چرا این جوری ... بالاخره من شدم یک آدم این جوری.

◆ **آدم این جوری، با اندک تغییر**

۳. از آثار ادبی کهن تقلید و مسائل امروزی را با همان زبان و سبک قدیمی، بیان می‌کنند.

◀ **سه** اسفندیار به چشم پزشکی تلفن زدند و نوبت خواستند. خانم منشی، جواب دادند: وقت آقای دکتر تا شش ماه، پر شده و بعداً هم می‌رود خارج. اسفندیار، آهی سرد از دل پردرد برکشید و گفت: همشیره، تا شش ماه دیگر، چشم جهان‌بین من نابینا خواهد شد. خانم منشی، گفت: آن دیگر مشکل خودتان است؛ می‌خواستی دعوا نکنی. اسفندیار گفت: ما دعوا نکردیم، شاهد داریم، رستم با تیر دو شعبه، زده به چشممان. حکیم ابوالقاسم فردوسی هم شهادت داده، استشهاد محلی هم تماماً در کلانتری موجود است ...

◆ **مجله گل آقا، س ۱۳۶۹، با اندکی تلخیص و تغییر**

۴. حوادث و وقایع را جا به جا می کنند.

◀ چهار) مرد ناشنوایی، می خواست به عیادت همسایه بیمارش برود. با خود گفت: من که صدای ضعیف پیرمرد بیمار را نمی شنوم، پس بهتر است، از روی حدس و گمان با او سخن گویم؛ وقتی دیدم لبهایش تکان می خورد، می فهمم دارد احوالپرسی می کند آن گاه من نیز شروع به احوالپرسی می کنم.

من می پرسم: حالت چطور است؟ او خواهد گفت: خوبم، شکر خدا بهترم. من هم می گویم: خدا را شکر و بعد می پرسم: چه خورده ای؟ او خواهد گفت: سوپ یا دارو. من می گویم: نوش جان. آن گاه من می پرسم: پزشک تو کیست؟ او خواهد گفت: فلان حکیم. من می گویم: قدم او مبارک است، طبیب توانایی است.

مرد ناشنوا، پس از اینکه این پرسش و پاسخ را در ذهن خود آماده کرد. به عیادت همسایه رفت و در کنار بستر مریض نشست و پرسید: حالت چطور است؟

- دارم از درد می میرم.

- خدا را شکر.

- چه می خوری؟

- زهر کشنده.

- نوش جانت.

- پزشکت کیست؟

- عزرائیل.

- قدم او مبارک است.

بیمار وقتی حرف های مرد ناشنوا را شنید، حالش بدتر شد و فریاد زد: «این مرد، دشمن من است؛ او را از خانه بیرون بیندازید».

◆ بازگردانی از مثنوی معنوی مولانا

۵. به کمک بازی با کلمات، لطایف و نکات دلچسب و جذابی به وجود می‌آورند.

◀ **پنج** امدادگر ایرانی رسید به مجروحان عراقی. دلش برایشان سوخت. کوله‌اش را باز کرد و سرگرم پانسمان کردن زخم‌های مجروحان شد. تا اینکه رسید سر وقت یک مجروح عراقی که کولی‌بازی در می‌آورد و نعره پشت نعره از حنجره بیرون می‌داد. امدادگر تشر زد که: «خفه خون بگیر ببینم. سرسام گرفتم. چه مرگته. تو که سالمی». یک دفعه مجروح عراقی سر تکان داد و گفت: «لا. لا. انا جاسم. هذا سالم» و به سرباز کنارش اشاره کرد. امدادگر هم پقی زد زیر خنده.

◆ **رفاقت به سبک تانک**

۶. غلط‌های املایی و افعال بی ربط به کار می‌برند.

◀ **شش** پدر، گوشم را گرفت و گفت: «باز که املا خراب کردی؟!». گفتم: «آخه خیلی سخته». پدر گوشم را ول کرد و گفت: «زبون خارجی که نیست، زبون مادریه. من گفتم: «آخه من کلمات تشدیددار رو اشتباه می‌گیرم». بابا گفت: «من موقعی که مدرسه می‌رفتم، دیکتم بیست بود». مادر بزرگ، از توی اتاق گفت: «مادر جون، اتفاقاً دیکته پدرت خیلی ضعیف بود». خواستم بخندم که بابا دفتر دیکته‌ام را روی میز انداخت و گفت: «مادر، این چه حرفیه می‌زنی؟».

مادر بزرگ، یک کاغذ تا شده آورد و داد دست من و گفت: «این نامه باباته که از جبهه برا من فرستاده، بگیر بخون و صحیحش کن، ببین چند می‌گیره». من شروع به خواندن کردم:

به نام خدا

با عرض سلام فرمت فوائده ی عظیمم. امیدوارم که هال همگی فوب باشد. ملالی نیست بجز دوری شما عظیمان. الان که این نامه را می‌نویشم، توی سنگر نشسته‌ام. چند روز پیش همه بود. همه‌ای هال دشمن را گرفتیم و قبلی از آنها را اصیر کردیم. فکر نکنم تا عمر دارند دیگر به فاک ما پپ نگاه کنند. تا چند روض دیگر به مرقسای می‌آیم و...

از زور خنده دیگر نتوانستم بقیه نامه را بخوانم. بابا گذاشت تا خنده من تمام شد. آن وقت گفت: «حالا پشت نامه را هم بخوان». پشت نامه، توی یک مستطیل، با خودکار قرمز نوشته شده بود: امیدوارم، از غلط‌های املایی نامه فوشتان آمده باشد و حسابی قدریده باشید.

◆ **مهمان‌هایی با کفش‌های لنگه به لنگه**

حالا شما هم ذوق و توانایی خود را در نظر بگیرید و ببینید، در چه فضایی بهتر می‌نویسید، اگر فضای طنز را می‌پسندید و قصد دارید طنز بنویسید، شیوه‌های ایجاد طنز را به کار بگیرید و نوشته‌ای طنزآمیز خلق کنید.

نکته‌ای که در پایان درس باید به آن اشاره و تأکید کنیم، آن است که طنز فقط برای سرگرمی و خنداندن نیست، بلکه هدف آن نشان‌دادن زشتی‌ها و برجسته‌سازی ناراستی‌هاست. خنده‌طنز، خنده‌ای تلخ و دردناک است که باعث سرزنش و تنبّه فرد مورد انتقاد می‌شود. بعد از سخنان معلّم، دانش آموزان قلم برداشتند و نوشتن را آغاز کردند.

◆ نوشته‌های زیر را بخوانید و نوعِ فضا و رنگ (طنز - غیرطنز) هر کدام را مشخص کنید.

یک) تمساح از معدود حیواناتی است که لبخند می‌زند. لبخند تمساح، خطرناک‌ترین لبخند است. این لبخند، علامت دوستی نیست. لبخند تمساح به سبب نوع آروارهٔ پایینی آن است که در انتها به طرف بالا برگشته است. تمساح وقتی غذای خوشمزه‌ای پیدا می‌کند، دهانش را نیمه‌باز می‌کند و دندان‌های تیز و برآقش را نشان می‌دهد.

◆ خواندنی‌های کوتاه علمی

فضای نوشته:

دو) پگی کوچولو گفت: «امروز نمی‌توانم به مدرسه بروم؛ سرخک و اُریون گرفته‌ام، سر تا پایم پر از جوش و تاول شده، لوزه‌هایم اندازهٔ دو تا سنگ یک کیلویی شده‌اند. تا حالا شانزده لکهٔ آبله‌مرغان روی تنم شمرده‌ام، آهان این هم یکی، می‌شود هفده تا. پایم از بیخ قلم شده، سرفه می‌کنم، عطسه می‌کنم، نفس نفس می‌زنم و چه گلودردی دارم! باران که می‌آید، آپاندیسم درد می‌گیرد. زبانم هی دارد گنده و گنده‌تر می‌شود. آرنجم کج شده، ستون فقراتم خم برداشته، تبم به بالای ۱۸۰ درجه رسیده، توی گوشتم یک سوراخ هم پیدا شده، ناخن‌هایم ریش ریش شده، قلبم...

چی؟ چی گفتی؟

گفتی امروز مدرسه تعطیل است؟

خدا حافظ، من رفتم بازی!

◆ آقای باکلاه، آقای بی‌کلاه

فضای نوشته:

سه) تازگی‌ها یک نفر پیدا شده است که بعضی‌ها به او می‌گویند، «ملاً نصرالدین قرن بیست و یکم». بعضی‌ها شک کرده‌اند که نکنند این آدم، همان ملاً نصرالدین باشد و یک جورهایی سر از قبر برداشته، دارد توی عصر رایانه، جولان می‌دهد. هر چه باشد، هر که باشد، فرقی نمی‌کند. شما چند تا از ماجراهای ملاً نصرالدین قرن بیست و یکم را گوش بدهید، ببینم نظر شما چیست:

* ملاً نصرالدین جدید، یک حلقه نامزدی پیدا کرد و به فکر ازدواج افتاد. از او پرسیدند: با کی می‌خواهی ازدواج کنی؟ جواب داد: با هر کسی که انگشتش به این حلقه بخورد. ...

◆ **از عصر شتر تا عصر موتور**

فضای نوشته:

چهار) حسین همین‌طور ایستاده بود و به هم‌رمز و دوستش نگاه می‌کرد که آن طرف کوچه، در کمین نشسته بود. تانک عراقی غرّش کنان جلو آمد و به کنار آنها رسید. ناگهان، آن رزمنده که به نظر می‌رسید چهار پنج سالی از حسین بزرگ‌تر است، از کمینگاه خود بیرون جَست، چابک و سریع پرید روی تانک و با شکم روی سقف آن دراز کشید. سینه‌خیز جلو رفت و خود را به روزنه‌های دید تانک رساند. قوطی افشانه را از جیبش بیرون آورد، با تمام قدرت دکمه آن را فشرد و با لایه‌های غلیظی از رنگ قرمز، جلو دید تانک را پوشاند و مقداری از رنگ را هم از راه همان روزنه‌ها، به سر و صورت خدمه تانک پاشید.

حسین، هنوز داشت با تعجب به حرکات آن هم‌رمزش نگاه می‌کرد که دید، تانک از حرکت ایستاد و چند لحظه بعد دونفر عراقی با سر و صورت قرمز از داخل تانک بیرون آمدند...

◆ **خواب خون**

فضای نوشته:

◆◆ از میان موضوع‌های زیر، یکی را برگزینید؛ یک بار با فضای «غیر طنز» و بار دیگر با فضای «طنز» درباره آن بنویسید.

- ◆ تلفن همراه ◆ رباتِ پیشخدمت ◆ دردِ دلِ یک موش آزمایشگاهی ◆ ماهی، در حوض قالی
- ◆ سایهٔ آدم ◆ انتقال خون ◆ کمک به همسایه‌ها ◆ ایستادن توی صف

موضوع: (غیر طنز)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

موضوع: (طنز)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ به نوشتهٔ دوستانتان با دقت گوش دهید و آن را برپایهٔ معیارهای زیر، ارزیابی کنید.
نتیجهٔ ارزیابی خود را بنویسید.

سنگه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست‌نویسی ، خطِ خوش)
- ◆ انتخاب و به‌کارگیری مناسبِ فضای طنز و غیر طنز
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوهٔ خواندن

نتیجهٔ بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ◆ من، حتماً به آوای دلم گوش می‌دهم.
- ◆ من، قول می‌دهم، احتمالاً به آوای دلم گوش دهم.

ردیف دوم، نادرست است؛ زیرا در اوّل این جمله، با تأکید، سخنی گفته‌شده؛ سپس کلمهٔ «احتمالاً» آمده است که بیانگر تردید است. یعنی قسمت دوم جمله، با بخش اوّل، هماهنگی ندارد. البته گاهی نویسنده، برای ایجاد طنز، آگاهانه این گونه می‌نویسد. در نوشتهٔ رسمی زبان معیار و غیر طنز، از چنین کاربردها باید پرهیز کرد.

جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

- ◆ یقیناً با شما ممکن است به ورزشگاه بیایم.

.....

- ◆ مطمئن هستم این هفته، شاید خبر خوبی به شما برسد.

.....

تصویر نویسی

انشای آزاد

◆ داخل یک اتوبوس شلوغ را ، تصوّر کنید و تصویر ذهنی خود را بنویسید.

A large rectangular writing area with a light blue border and a central blue header bar. The writing area is filled with horizontal dotted lines for text. The left and right sides of the writing area are decorated with vertical columns of small blue diamonds. At the bottom center of the writing area, there is a decorative illustration of a cluster of stylized flowers in shades of pink and purple.

نوشته را خوش، آغاز کنیم؛ زیبا به پایان ببریم و نیکو نام گذاری کنیم.

کلاس نوشتن شروع شد. معلم، بدون مقدمه، به دانش آموزان گفت: «به این نوشته، گوش بدهید».

آیا تا کنون نام پرنده قاتل را شنیده‌اید؟ ظاهر این پرنده، آرام است و هیچ شباهتی به شاهین‌های شکارچی ندارد؛ اما بدون آنکه وارد جنگ شود و منقار و چنگالش را به خون، آلوده کند، در هر فصل حدود سی جوجه سیه‌ر را به قتل می‌رساند. حتماً کنجکاو شده‌اید و دارید از خودتان می‌پرسید: «کو... کو، کو... کو، کجاست این پرنده خطرناک؟».

اتفاقاً این پرنده واقعاً می‌گوید: «کو کو، کو کو» و صدایش از چند کیلومتری شنیده می‌شود. صدایی چنان عجیب و گوش‌خراش و تمسخرآمیز که انگار با فریاد به پرنده‌های دیگر هشدار می‌دهد: مواظب باشید...

◆ راز موتور سیکلت من، با تغییر

معلم، سکوت کرد و از دانش‌آموزان پرسید: «آیا دوست دارید ادامه متن را بشنوید؟». دانش‌آموزان، یک صدا، گفتند: «بله، لطفاً ادامه بدهید».

معلم گفت: «شروع این نوشته، به گونه‌ای است که خواننده را جذب می‌کند، دلش می‌خواهد ادامه متن را بخواند. بنابراین، چگونه آغاز کردن نوشته، اهمیت زیادی دارد.

اگر آغاز نوشته‌های ما با موارد زیر همراه باشد، بهتر می‌توان خواننده را جذب کرد.»

◆ **پرسش** (بهره‌گیری از پرسش و ایجاد کنجکاوی در خواننده)

◆ **خبر** (بیان خبری داغ، متفاوت و غافل‌گیر کننده)

◆ **داستان** (نقل داستان، حکایت یا خاطره‌ای کوتاه)

نویسندگان در نمونه‌های زیر، برای آغاز مناسب و جذاب از همین روش‌ها، بهره گرفته‌اند:

پرسش

یک نگرانی؟ دلت شور می‌زند؟ شب‌ها خواب بد می‌بینی؟ از فکر کارهای زیادی که داری، خوابت نمی‌برد؟ به این حالت‌ها می‌گویند: «**اضطراب و نگرانی**».

اضطراب و نگرانی دزدکی به سراغ آدم می‌آید و خیلی هم سمج است؛ ولی چاره دارد. منظوم جیغ و داد کردن و لگد زدن به در و دیوار نیست. یکی از راه‌های بی‌اثر کردن اضطراب مسخره کردن آن است. لب‌هایت را باز کن، دندان‌هایت را بیرون بپنداز و بزنی زیر خنده. یادت باشد، یکی از بهترین داروهای اضطراب، «خنده» است ...

◆ **دچار استرس می‌شویم، چه کنیم؟**

خبر

دو «زیلین» نام یک کشتی هوایی است که به‌جای حرکت روی موج‌های دریا، در آسمان پرواز می‌کند.

در جنگ جهانی اول، آلمانی‌ها سلاح‌های جنگی متعددی را آزمایش کردند؛ یکی از ابزارهای عجیب آنها زپلین‌ها بود. آنها از این کشتی هوایی، برای بمباران شهرهای انگلستان استفاده می‌کردند. طول برخی از این کشتی‌های هوایی، به دویست متر می‌رسید و به آنها سوپرزپلین می‌گفتند ...

◆ **بهترین دانستنی‌های علمی برای نوجوانان، نقل به مضمون**

داستان

سه می گویند، خلیفهٔ زمان، به لیلی طعنه زد و گفت: «از دگرخویان تو افزون نیستی!» لیلی بی آنکه برآشوبد، پاسخ داد: «باش خامش، چون تو مجنون نیستی.»

این مضمون در نوشته‌های زیادی آمده است. اینکه عیوب معشوق در نظر عاشق، عیب جلوه نمی‌کند و حتی زیبایی تلقی می‌شود. اگر ما پدیده‌های پیرامون خود را زیبا نمی‌بینیم، شاید مشکل در نگاه ما باشد نه آن پدیده‌ای که به آن نگاه می‌کنیم. شاید هنوز مجنون نیستیم و لیلی زندگی را خشک و خلیفه‌وار می‌بینیم. «آندره ژید» نویسندهٔ فرانسوی می‌گوید: «بکوش تا عظمت در نگاه تو باشد نه آنچه بدان می‌نگری...»

پس از بررسی نمونه‌ها، معلّم به دانش‌آموزان گفت: «اگر چه شروع نوشته، بسیار مهمّ است؛ ولی نویسندگان خوب، سعی می‌کنند، نوشته‌شان، افزون بر آغاز جَدّاب، پایانی تأثیرگذار نیز داشته باشد تا بعد از پایان متن، در ذهن خواننده بنشیند و تداوم یابد و او را به تفکر، وادارد. اگر پایان نوشته‌ها با موارد زیر همراه باشد، تأثیرگذارتر خواهد بود:

- ◆ **پرسش** (بهره‌گیری از پرسش برای واداشتن خواننده به تفکر)
- ◆ **شعر** (نقل اشعار و ابیات، مثل مرتبط با موضوع نوشته)
- ◆ **جمله‌های عاطفی** (فضاسازی به کمک احساس و عاطفه)

پرسش

یک ... در هر حال آن کس که در شعر، حرفی برای گفتن ندارد، نباید گناه خود را به گردن وزن و قافیه بیندازد. باید «شاعری» را که برای او یک حاجت روحانی نیست، ترک کند و کنار برود.

آیا این صمیمانه‌تر و حتی شاعرانه‌تر نیست؟

◆ **شعر بی دروغ، شعر بی نقاب**

شعر/مَثَل/آیه و ...

دو ... من قدر درس ادبیات را به خوبی می‌دانم؛ زیرا زبانی است که خودم به آن حرف می‌زنم. زبان و ادبیات همیشه با ما هست، پس چه بهتر است که زبان فارسی را بهتر یاد بگیریم. فارسی را یاد می‌گیرم چرا که گفته‌اند: «قدر زر زرگر شناسد، قدر گوهر گوهری». .

◆ این دل پر از خوبی‌هاست!

جمله‌های عاطفی

سه ... اینجا معمای بسیار بزرگی هست. هم برای من و هم برای شما که مثل من شازده کوچولو را دوست دارید. اگر در جایی که نمی‌دانم کنجاست، گوسفندی که نمی‌شناسیم، گلی را خورده یا نخورده باشد، دیگر هیچ چیز جهان چنان که هست نخواهد بود.

به آسمان نگاه کنید. از خود بپرسید، آیا گوسفند گل را خورده یا نخورده است و ببینید چگونه همه چیز دگرگون می‌شود.

آه، هیچ کدام از آدم بزرگ‌ها هرگز نخواهند فهمید که چقدر اهمیت دارد!

◆ شازده کوچولو

معلم، سپس با جمع‌بندی نکات یادشده، گفت: «پس، بعد از شکل‌گیری نقشه ذهنی، به چگونه آغاز کردن نوشته خود بپندیشید و با استفاده از روش‌های آغاز نوشته (با پرسش، خبر، داستان) تلاش کنید شروع جذاب و گیرایی داشته باشید تا خواننده را در دام نوشته خود بیندازید؛ همچنین، به پایان نوشته و به تأثیری که بر خواننده دارد، فکر کنید. با بهره‌گیری از روش‌های پایان دادن مناسب نوشته (با پرسش، شعر/مَثَل/...، جملات عاطفی)، می‌توانید اثربخشی نوشته خود را بیشتر کنید.

نکته‌ای که باید یادآور شویم، آن است که شما به مرور زمان و با خواندن آثار نویسندگان بزرگ، روش‌های مؤثر و خلاقیتی برای آغاز کردن و پایان دادن نوشته خواهید آموخت؛ ممکن است از روش‌های پیشنهادی ما مؤثرتر باشند؛ آنها را هم بیاموزید و در نوشته‌هایتان به کار بگیرید.

سخن آخر اینکه پس از اتمام نوشته، نوبت انتخاب نام مناسب برای آن است. نوشته، همچون فرزند نویسنده است؛ اولین وظیفه نویسنده آن است که بر نوشته، نام نیکو و مناسبی بگذارد. نام نوشته، معمولاً بعد از تولد و پایان یافتن کار نوشتن، انتخاب می‌شود. نام خوب و مناسب نیز در جذب خواننده، مؤثر است.»

◆ نوشته‌های زیر، از بخش‌های آغازین و پایانی متن‌هایی انتخاب شده‌اند؛ آنها را بخوانید و بگویید، هر کدام، به چه شیوه، آغاز و پایان نوشته خود را تنظیم کرده‌اند؟

آغازها

می‌گویند که در شهر کوچک یورو در کشور هندوراس، سالی یکی دو بار از آسمان ماهی می‌بارد! براساس گفته‌های مردم محلی، در ماه‌های مه و ژوئن هر سال، طوفان‌های بسیار بزرگی در این شهر اتفاق می‌افتد و گاهی بعد از تمام شدن طوفان، تمام خیابان‌ها پر از ماهی‌های کوچک می‌شوند.

ما کاری به علمی بودن یا نبودن این خبر نداریم، تنها می‌خواهیم راجع به یک مسئله دیگر حرف بزنیم. آن مسئله، غیر منتظره بودن یک اتفاق است. مثل باریدن ماهی از آسمان، پرواز کردن کشتی در آسمان، شکست خوردن یک فیل از مورچه و خیلی خبرهای عجیب و غیر منتظره. آیا به نظر شما، خیانت کردن یک دوست به دوستی دیگر هم، خبر غیر منتظره‌ای است؟ نافرمانی یک فرزند در برابر پدر و مادر چطور؟ آیا در حدّ خبر باران ماهی‌ها هست؟ ...

..... آغاز با:

به چه چیزهایی باید علاقه‌مند بود؟ به پدر و مادر؟ به علم و دانش؟ به دوست و آشنا؟ به هنر و زیبایی؟ مسلماً همه اینها ارزشمندند و باید دوستشان داشت؛ اما آنچه پیش و بیش از همه چیز و همه کس باید بدان علاقه‌مند شد، چیز دیگری است.

باید پیش از علاقه‌مند شدن به هر چیز و هر کس، به «خودتان» علاقه‌مند شوید. شما باید خودتان را دوست بدارید و به خودتان عشق بورزید. باید آنقدر به خودتان نزدیک شوید که گویی بهترین دوست صمیمی خودتان هستید. علاقه‌مند شدن به خودتان کلید اصلی علاقه‌مند شدن به دیگران است...

◆ مجله رشد نوجوان، ش ۱۷۱

..... آغاز با:

پایان‌ها

... به این ترتیب، فصل‌ها پشت سر هم می‌آیند و می‌روند و هر فصل که به پایان می‌رسد، جای خود را به فصلی دیگر می‌دهد. بهار، تابستان، پاییز، زمستان و دوباره بهار.

آیا نه این است که هر چهار فصل یک مقصد دارند و هر چهار، پیام‌آور یک حقیقت‌اند؟
آیا نه این است که این چهار پیامبر، پیامشان «حیات» است و تنها حیات؟

پایان با:

... زبان فردوسی مانند دل او روشن و پاک است. او با همین زبان صاف و زلال و عفاف‌آمیز، صحنه‌های بزم و رزم را وصف می‌کند. خواننده، در پس صدای کارزار و به هم خوردن شمشیر و گرز، صدای خود شاعر را می‌شنود و وجود او را احساس می‌کند.

فردوسی با خلق اثری که عواطف ملی و آرمان‌های انسانی به زیباترین و پرشکوه‌ترین صورتی در آن انعکاس یافته، در دل‌ها و جان‌های پاک، برای همیشه زنده خواهد ماند.

چو این نامور نامه آمد به بُن زمن روی کشور شود پر سُخن
نمیرم از این پس که من زنده‌ام که تخم سخن را پراکنده‌ام

◆ فارسی اوّل راهنمایی، س ۱۳۸۳

پایان با:

◆◆ موضوعی را به دلخواه برگزینید و با یکی از شیوه‌های آغاز و پایان نوشته، متنی را درباره آن بنویسید.

موضوع:

◆◆◆ یکی از نوشته‌های عضو گروه خود را انتخاب و آن را بر پایه معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنگه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی، خطِ خوش)
- ◆ استفاده مناسب از روش‌های شروع کردن و به پایان بردن نوشته
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆ یک جلد، کتاب داستان خریدم.

◆ یک جلد، کتاب داستان خریداری کردم.

جملهٔ نخست، مناسب‌تر است. جملهٔ دوم هم اگرچه با همان فعل «خرید» ساخته شده؛ اما به دلیل ترکیب‌شدن با یک فعل دیگر (کردم)، طولانی‌تر شده است. هرگاه بتوانیم جمله‌ها را با فعل‌های کوتاه‌تر و ساده‌تر بنویسیم، بهتر است از شکل‌های ترکیبی و دشوارتر آنها استفاده نکنیم.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ دانش‌آموزان در جشن پایان دورهٔ متوسطهٔ اول، حضور به هم رساندند.

.....

◆ مدیر مدرسه، خاطرهٔ سی سال مدیریت خود را به رشتهٔ تحریر در آورد.

.....

حکایت نگاری

حکایت زیر را به زبان ساده، بازنویسی کنید.

حکایت:

روزی، شخصی نزد طیب رفت و گفت: «شکم من به غایت دردمی کند، آن را علاج کن که بی طاقت شده ام.»
طیب گفت: «امروز چه خورده ای؟»
مريض گفت: «نان سوخته.»
طیب غلام خود را گفت: «داروی چشم را بیاور تا در چشم او کشم!»
مريض گفت: «من درد شکم دارم، داروی چشم را چه کنم؟»
طیب گفت: «اگر چشمت روشن بودی، نان سوخته نخوردی!»

لطایف الطوائف، فخرالدین علی صفی

بازنویسی:

درس نهم:

قالبی برای نوشتن برگزینیم

معلم اول کلاس شده و همسر او چون یک بطری آب معدنی یک لیوان یک فنجان یک کاس یک بشقاب یک آبله‌آب میانه‌نگار بود روی سر گذاشته بچه‌ها را به سار هم میگرد پرسیدند این وسایل چه ربطی به درس مهارت‌ها نوشتاری دارد؟

معلم در همه کلاس کس دیگری کرد و با این گفت: «متوجه نشدید نوشتن را از طریق درس علوم و با آزمایش کردن هم می‌توان یاد گرفت.» گفت: «کنند و به پرسش‌های من پاسخ دهید.»

اولین بطری آب معدنی را به دانش آموزان نشان داد و پرسید: «این شکل را یاد می‌کنید؟»

معلم در همه کلاس نوشتن را از طریق درس وقت کند و به پرسش‌های من نوشتن را به معنی آب معدنی را به دانش آموزان است چه شکلی دارد؟

—
شکل یاد می‌کنید؟

—
کلیلاً درست است.

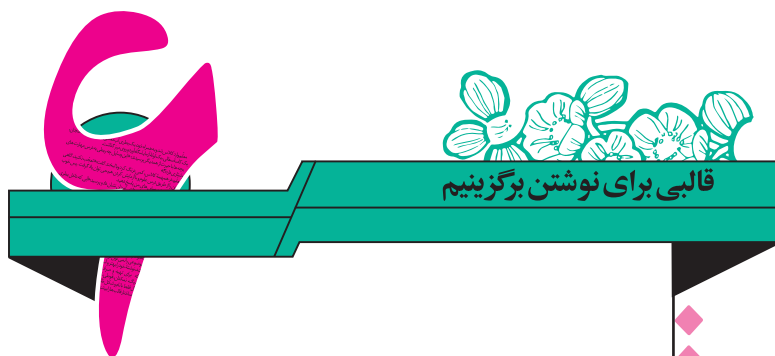
معلم آب بطری را در لیوان، فنجان، کاسه و پرسید: «آب بطری - حالا چه شکلی پیدا کرده؟»

دانش آموزان یک صبا پاسخ دادند: «هر کدام را که عمل می‌کنند.»

معلم دانش آموزان را تحسین کرد و گفت: «از طرف است امروز در زبان سخن بگویم.»

هر چیز غلطی نواز نوشته هم غلطی دارد و این می‌تواند که نوشته‌های برای نوشتن انتخاب می‌کنند که به زبان هر مودت می‌آید پس توان بود قالبی بیان کرد ما که کسی کند نوشته خود را بهتر و گسار تر و سراسر همان طور که برای تهیه و صرف غنا به طرف به نشانی لیوان دیگر نمکدان، قوطی، فنجان، بطری و دیگر انواع دارو اسل فقط با نام و شکل ظاهری برخی از این سال‌های آینده ساختار قالب‌ها را بیشتر خواهید شناخت.

- هر چیز
- می‌گویند
- کسی را
- ما که کسی
- همان طور
- بشناسد لیوان
- انواعی از
- سال‌های آینده

قالبي براي نوشتن برگزینیم

معلم، وارد کلاس شد و به همراه خود، یک بطری آب معدنی، یک لیوان، یک فنجان، یک کاسه سفالی، یک لوله آزمایشگاه آورد و روی میز گذاشت. دانش‌آموزان با شگفتی از همدیگر پرسیدند: «این چیزها به درس مهارت‌های نوشتاری چه ربطی دارد؟!».

معلم، در همه‌مه کلاس، کمی درنگ کرد و با لبخند گفت: «تعجب نکنید. نوشتن را از طریق درس علوم و با آزمایش کردن هم، می‌توان آموخت. پس خوب دقت کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.».

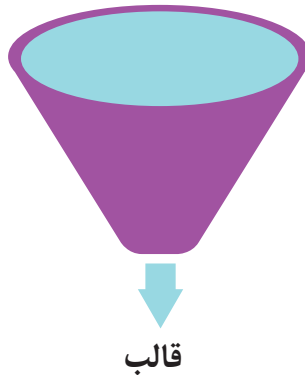
- آبی که داخل بطری است، چه شکلی دارد؟

- شکل خود بطری.

- کاملاً درست است.

معلم، آب بطری را در لیوان، فنجان، کاسه و لوله آزمایشگاه ریخت و بار دیگر پرسید: «حالا آب بطری، چه شکلی پیدا کرد؟».

دانش آموزان، یک صدا پاسخ دادند: «هر کدام به رنگ و شکل ظرف خود در آمدند». معلم گفت: «آفرین به واژه درستی اشاره کردید «ظرف»؛ این دقیقاً چیزی است که قرار است امروز درباره آن سخن بگوییم. هر چیز، ظرفی دارد. نوشته هم ظرفی دارد. به ظرف نوشته‌ها «قالب» می‌گویند. هرگاه موضوعی را برای نوشتن انتخاب کردیم، نخست باید قالب آن را مشخص کنیم؛ زیرا هر موضوعی را نمی‌توان در هر قالبی، بیان کرد. تعیین قالب، در نوشتن به ما کمک می‌کند که نوشته خود را بهتر و آسان‌تر سروسامان بدهیم.

همان‌گونه که برای تهیه و خوردن غذا به ظرف‌های گوناگونی مانند، دیگ، بشقاب، لیوان، نمکدان و... نیاز داریم، «قالب‌نوشتن» هم انواعی دارد. امسال فقط با نام و شکل ظاهری برخی از این قالب‌ها آشنا می‌شویم و در سال‌های آینده، ساختار قالب‌ها را بیشتر خواهیم شناخت.

پُرکاربردترین قالب‌های نوشتن

نامۀ غیررسمی: ◀

◀ به پسرَم بیاموزید که به ازای هر انسان شیّاد، انسان‌های درست و صدّیق هم وجود دارند. به او بگویید در ازای هر سیاستمدار خودخواه، رهبر با حمیتی نیز وجود دارد. به او بیاموزید که در ازای هر دشمن، دوستی هست. می‌دانم که وقت می‌گیرد؛ اما به او بیاموزید، اگر با کار و زحمت، یک دلار کسب کند، بهتر از این است که پنج دلار از روی زمین پیدا کند. به او بیاموزید که از باختن پند بگیرد و از پیروز شدن لذّت ببرد. او را از غبطه خوردن برحذر دارید. به او نقش و تأثیر مهمّ خندیدن را یادآور شوید. اگر می‌توانید به او نقش مهمّ کتاب در زندگی را آموزش دهید. به او بگویید که تعمّق کند و دقیق شود به پرندگان توی آسمان، به گل‌های درون باغچه و به زنبورهایی که در هوا پرواز می‌کنند، به پسرَم بیاموزید که در مدرسه بهتر است مردود شود، اما با تقلّب به قبولی نرسد. به پسرَم یاد دهید که با ملایم‌ها، ملایم و با گردن‌کشان، گردن‌کش باشد. به او بگویید به باورهایش ایمان داشته باشد. حتی اگر همه، خلاف او حرف بزنند. به پسرَم یاد دهید که همه حرف‌ها را بشنود و سخنی را که به نظرش درست می‌رسد، انتخاب کند. ارزش‌های زندگی را به پسرَم آموزش دهید. اگر می‌توانید به پسرَم یاد دهید که در اوج اندوه، تبسم کند. به او بیاموزید که در اشک ریختن، خجالتی وجود ندارد. به او یاد دهید که می‌تواند برای فکر و شعورش مبلغی تعیین کند. اما قیمت‌گذاری برای دل، بی‌معناست. به او بگویید تسلیم هیاهو نشود و اگر خود را برحق می‌داند، پای سخنش بایستد و با تمام قوا بجنگد. در کار درس دادن به پسرَم، ملایمت به خرج دهید؛ اما از او یک نازپرورده نسازید؛ بگذارید شجاع باشد.

◆ نامۀ آبراهام لینکن به آموزگار پسرش

به نام پروردگار

تاریخ

درخواست گواهی تحصیلی

مدیر محترم دبیرستان رازی

با سلام و احترام

این جانب پارسا ایران نژاد، دانش آموز پایه نهم، به رشته گرافیک علاقه دارم و به همین سبب می خواهم در هنرستان، ثبت نام کنم. خواهشمندم مدارک و گواهی تحصیلی این جانب را در اختیارم قرار دهید.

با سپاس

خاطره:

چون ستم در شناسنامه کم بود، باید یک سال صبر می کردم تا بتوانم به مدرسه بروم. از طرفی، دوستان و همبازی هایم، همه به مدرسه می رفتند و این برایم ناراحت کننده بود. غصه می خوردم و گریه می کردم. پدرم وقتی گریه های مرا دید، شناسنامه ام را برداشت و بدون آنکه بگوید چه تصمیمی دارد، اسب سفیدش را زین کرد و از خانه بیرون رفت.

من در گوشه ای، زانوی غم در بغل گرفته، از اینکه نمی توانستم به مدرسه بروم، فقط اشک می ریختم.

بعد از ظهر بود که پدرم به خانه برگشت. نشانه های شادی را در قیافه اش دیدم. او پس از آنکه زین و برگ اسبش را پایین گذاشت، به طرفم آمد و یک شناسنامه جدید با جلد صورتی رنگ به من داد و گفت: «بگیر و فردا با بچه ها به مدرسه برو. شناسنامه جدید به تاریخ ۱۳۳۶ برایت گرفتم».

◆ می گویم تا بماند

اقامت ما در دولت آباد، ده روز طول کشید. از آنجا به قم آمدیم. برای رفتن به تهران، فکر گرمی هوا و بدی کاروانسراهای بین راه، ما را برآن داشت که دلیجانی بگیریم و یک روزه، خود را به تهران برسانیم. صبح از قم حرکت کردیم. تا علی آباد، خوب آمدیم. بعد از ناهار، مال‌های [چارپایان] دلیجان، بنای نرفتن را گذاشتند. به زور شلاق سورچی‌ها، تا دو فرسخ آن طرف علی آباد رفتیم. مال‌ها آنجا سر وا زدند. از آنها مأیوس شدیم. دو نفر از همراهان ما هر کدام بر یک اسب دلیجان سوار شدند و به قلعه محمدعلی خان رفتند...

◆ شرح زندگانی من

غلامرضا تختی، در روز پنجم شهریور ماه ۱۳۰۹ در خانواده‌ای متوسط و مذهبی در محله خانی آباد تهران به دنیا آمد. «رجب خان» - پدر تختی - غیر از وی، دو پسر و دو دختر دیگر نیز داشت که همه آنها از غلامرضا بزرگ تر بودند. «حاج قلی»، پدر بزرگ غلامرضا، فروشنده خواروبار و بُشن بود.

از قول رجب خان، تعریف می‌کنند که حاج قلی در دکانش بر روی تخت بلندی می‌نشست و به همین سبب در میان اهالی خانی آباد به حاج قلی تختی شهرت یافته بود. همین نام بعدها به خانواده‌های رجب خان منتقل شد و به «نام خانوادگی» تبدیل گشت.

نخستین واقعه‌ای که در کودکی غلامرضا روی داد و ضربه‌ای بزرگ و فراموش نشدنی بر روح او وارد کرد، آن بود که مرحوم پدرش برای تأمین معاش خانواده ناچار شد خانه مسکونی خود را گرو بگذارد. تختی سال‌ها بعد در آخرین مصاحبه خود از آن ماجرا به تلخی یاد می‌کند. غلامرضا تنها نه سال در دبستان و دبیرستان منوچهری که در همان خانی آباد قرار داشت، درس خواند و به قول خودش، هیچ‌گاه شاگرد اول نشد. او ورزش را از نوجوانی آغاز کرد ...

◆ برگرفته از پایگاه رایانه‌ای «آکادمی المپیک»

هفته گذشته، ما را به تماشای برج میلاد در شهر تهران بردند. وقتی به آنجا رسیدیم، شخصی با لباس ویژه جلو آمد و گفت: «من راهنمای شما هستم. از اینکه مهمان ما هستید، خوشحالم. هرگونه اطلاعاتی که درباره برج میلاد می‌خواهید، از من بپرسید تا برایتان توضیح دهم.»

بعد خودش شروع کرد و گفت:

«برج میلاد آسمان‌خراشی چند منظوره است که در شمال غربی شهر تهران قرار دارد. این برج، ششمین برج جهان، بلندترین برج ایران و مشخص‌ترین ساختمان شهر تهران است؛ ارتفاع آن ۴۳۵ متر است .

پا کار برج میلاد، از دو بخش تشکیل شده است:

الف) پی دایره‌ای به قطر ۶۶ متر و ضخامت ۳ تا ۴/۵ متر از بتن.

ب) سازه انتقالی که نوعی هرم ناقص است. شامل: هسته مرکزی دیواره‌های مایل و دیواره‌های مثلثی.

هسته مرکزی، یک هشت ضلعی به قطر ۲۸ متر با تعدادی حفره است که از آن برای آسانسور، راه پله و تأسیسات استفاده می‌شود.

بدنه اصلی برج که سازه بالا و دکل آنتن روی آن قرار می‌گیرد، از چهار باله و دو هشت ضلعی تو در تو، تشکیل شده است و چند دیواره، ارتباط آنها را با یکدیگر برقرار می‌کنند...»

آقای راهنما همچنان توضیح می‌داد و ما تماشا می‌کردیم و گوش می‌دادیم...

◆ مجله رشد نوجوان، ش ۱۷۹، با تغییر

نزدیکای عید پارسال بود که آقا شیره، تو آفتاب دلچسب دراز کشیده بود؛ دست‌ها را زیر یال‌های پریشان‌ش گذاشته بود و به رادیو گوش می‌داد. رادیو پیام جنگل هم یک در میان، پیام‌های بهاری می‌داد و می‌گفت: «ای اهالی جنگل، بهار آمده است... جهان در حال تغییر و تحول است، آیا شما هم تغییری کرده اید؟ چند روز دیگر عید نوروز است، آیا دوستی دارید که به دیدارش بروید؟».

آقا شیره، یکهو به خود آمد. در یک چشم برهم زدن، از این رو به آن رو شد. او دید که در آستانهٔ بهار نه تنها هیچ دوست و رفیقی ندارد، بلکه همه از دستش فراری هستند؛ پس به طرز وحشتناکی تصمیم گرفت، آدم خوبی (ببخشید! شیر خوبی) بشود؛ اما نمی‌دانست چه طوری. بنابراین با یکی از ریش سفیدان جنگل مشورت کرد.

این ریش سفید، کسی نبود جز «میرزا بز زنگوله پای زرنگ آبادی» که پوستش عینهو زغال سیاه بود؛ اما ریشش از ماست سفیدتر...

◆ در روزگاری که هنوز پنجشنبه و جمعه اختراع نشده بود

معلم، پس از ارائهٔ نمونه‌ها، به دانش‌آموزان گفت: «از این پس، هر نوشته‌ای را که خواندید، به قالب آن توجه کنید و شکل ظاهری آن را به خاطر بسپارید. سپس بکشید خودتان هم برای نوشته‌تان، قالبی برگزینید.

به غیر از قالب‌هایی که نام بردیم، قالب‌های نوشتاری دیگری مانند، نمایش‌نامه، فیلم‌نامه، مقاله، رمان، دل‌نوشته، شعر و ... داریم که در سال‌های بعد، با آنها آشنا خواهیم شد».

◆ نوشته‌های زیر، برشی از متن اصلی یک نوشته‌اند، آنها را بخوانید و قالب هر کدام را مشخص کنید.

◀ سومین روز نمایشگاه کتاب، با ازدحام نسی بازدیدکنندگان ادامه یافت.

صحن مصلاّی تهران، شبستان‌ها، استراحتگاه‌ها و قسمت‌های مختلف نمایشگاه، میزبان جمعیتی بود که ترجیح داده بودند، روز تعطیل خود را در این فضا سپری کنند. چه کتاب بخرند و چه نخرند. می‌دیدم که علاقه‌مندان به کتاب، مقابل غرفه‌های ناشران، جمع شده‌اند.

اکثر بازدیدکنندگان، کیسه‌های تبلیغاتی در دست داشتند و یکی دو تا کتاب توی آن، جا داده بودند. همین طور که دیده‌ها و شنیده‌هایم را یادداشت می‌کردم، با چند نفر دربارهٔ وضعیت نمایشگاه صحبت کردم.

یکی از بازدیدکنندگان که دختر دانشجویی بود، گفت: «برای یک کتاب فقط ۳۰۰ تومان تخفیف گرفته است و این مبلغ، حتی از قیمت بلیط رفت و برگشت مترو هم کمتر است». یک دانشجوی زبان انگلیسی هم از بخش کتاب‌های خارجی نمایشگاه چندان راضی نبود. یک آقای معلم هم که ظاهراً ادبیات فارسی درس می‌داد، خیلی خیلی راضی بود. او خوشحال بود که فقط در ۴ ساعت توانسته کتاب‌های مورد نظرش را خریداری کند.

شبستان مصلاّ (بخش ناشران عمومی) را ترک کردم و به شلوغ‌ترین قسمت نمایشگاه؛ یعنی بخش ناشران کودک و نوجوان رفتم. سالن‌های بخش کودک نمایشگاه، در قسمت شمالی مصلاّ واقع شده بود و در آنجا، شور و شادی خاصی حکم فرما بود. در ورودی بخش کودک، یکی از ناشران خوش ذوق، مسابقهٔ نقاشی برگزار کرده بود. در این مسابقه، هر کودکی که نمایشگاه کتاب را از نگاه خودش نقاشی می‌کرد، سه جلد کتاب هدیه می‌گرفت....

قالب:

◀ در سرزمینی بسیار دور از اینجا، در آن سوی رود سبز، زمانی کوه سیاهی بود که قلّه اش مثل تکه فلز نخراشیده و نتراشیده‌ای، سفیدی آسمان را می شکافت. روستاییان اسم آن کوه را «کوه بی ثمر» گذاشته بودند؛ چون در آنجا هیچ گیاهی نمی روید و هیچ پرنده و چرنده‌ای ماندگار نمی شد...

◆ جایی که کوه بوسه می زند بر ماه

قالب:

◀ عزیز من، از اینکه این روزها، گهگاه و چه بسا غالباً، به خشم می آیی، ابداً دلگیر و آزرده نیستم. من خوب می دانم که تو سخت ترین روزها و سال های تمامی زندگی را می گذرانی، حال آنکه هیچ یک از روزها و سال های گذشته نیز چندان دلپذیر و خالی از اضطراب نبوده است که با یادآوری آنها، این سنگ سنگین غصه ها را از دلت برداری و نفسی به آسودگی بکشی. صبوری تو، صبوری بی حساب تو در متن یک زندگی ناامن و آشفته که هیچ چیز، آن را مفرح نساخته است و نمی سازد، به راستی که شگفت انگیزترین حکایت هاست...

◆ نادر ابراهیمی

قالب:

◆◆◆ نوشته‌های خوانده شده را با سنجه‌های زیر نقد و بررسی کنید.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی، خط خوش)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از قالب‌های نوشتاری
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

♦ بازی نهایی را دور هم ببینیم.

♦ بازی نهایی فینال را دور هم ببینیم.

جمله «الف»، درست است. در جمله «ب» یکی از دو کلمه «فینال و نهایی» زایدند. به یاد داشته باشیم، هنگام نوشتن، از به کاربردن دو واژه کنار هم که معنای یکسانی دارند، مثل «سنگ حجرالاسود»، «شب لیلۃ ... القدر»، «پس بنابراین» و... بپرهیزیم. **یادآوری:** در مواردی که یکی از دو واژه هم معنی، غیر فارسی باشد، واژه فارسی را نگه می‌داریم و غیر فارسی را حذف می‌کنیم.

♦ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

♦ تخته وایت برد را برای معلم آماده کردم.

.....

♦ ناهار ظهر را که خوردیم و بار و بن‌دیل را جمع کردیم و راه افتادیم.

.....

◆ مثل زیر را بازآفرینی کنید.

ضرب المثل: «فضول را بردند جهنم، گفت هیزمش تراست»

بازآفرینی مَثَل

Blank writing area with horizontal lines for practicing the idiom.

درس هفتم:

وسعت و عمق نوشته را بیشتر کنیم.

میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر

میرزا تقی خان

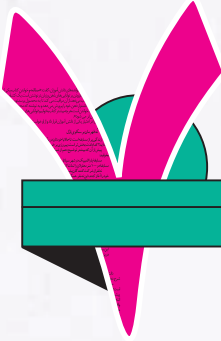
میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر

میرزا تقی خان
میرزا تقی خان
میرزا تقی خان

میرزا تقی خان
میرزا تقی خان
میرزا تقی خان

میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر

وسعت و عمق نوشته را بیشتر کنیم.

معلم این بار، در حالی که کوهی از کتاب را روی دستان خود حمل می‌کرد، وارد کلاس شد. کتاب‌ها را روی میز چید و بعد از سلام و احوالپرسی، شعر زیر را با لحنی گیرا و دلنشین خواند:

◀ مردمان کتاب خوان گویند:

هر کتابی به راستی، گنجی است

گنج با رنج می‌شود پیدا

لیکن این گنج، گنج بی‌رنگی است

*

می‌شود بر تو باز، روی جهان

تا شود بر کتاب، چشمت باز

بر خطوطش که راه دانایی است

سفری در جهان، نما آغاز

*

نتوانی شناخت، مردم را

تا که خود را نخست شناسی

تا نخوانی کتاب‌های درست

خویشتن را درست شناسی

◆ محمود کیانوش

.....۱. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

.....۲. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

.....۳. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

.....۴. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

.....۵. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

.....۶. نام کتابی که خوانده‌ام:

..... نکته‌ای که آموختم: ◀

معلم، پس از تأمل در نوشته‌های دانش‌آموزان، گفت: «مطالعه و خواندن کتاب، یکی از مناسب‌ترین راه‌ها، برای رشد و تقویت تفکر و افزودن بر توانایی‌های ذهن و زبان در نوشتن است. یک کشاورز را در نظر بگیرید. دانه را در زمین می‌کارد؛ به آن آب می‌دهد و از آن مراقبت می‌کند تا به باروری برسد. نویسنده هم با خواندن، به خاطر سپردن و اندیشیدن، کشتزار ذهن خود را پرورش می‌دهد و به نوشته که محصول فکری اوست، دست می‌یابد. **پس نوشتن، فرزندِ خواندن است.** هرچه بیشتر کتاب بخوانیم، توانایی‌های ذهن ما بیشتر تقویت می‌شود و کار نوشتن برای ما آسان‌تر می‌شود.

البته خواست ما از «خواندن» فقط خواندن کتاب نیست. نگاه کردن به تصویر، تماشای فیلم، شنیدن حکایات و گفت و گوهای مردم و... همه، گونه‌ای متن هستند که می‌توانند به زایش و پویایی ذهن ما کمک کنند و بر ژرفایی و گستردگی نوشته بیفزایند». معلم، متن زیر را در اختیار یکی از دانش‌آموزان قرار داد و از او خواست، آن را با صدای بلند بخواند.

◀ نه قهرمان بر سکوی اول

زندگی پر از مسابقه است. تا حالا با خودتان در یک مسابقه شرکت کرده‌اید؟ تا حالا بر خودتان پیروز شده‌اید؟ کدام، لذت‌بخش‌تر است؛ پیروزی بر خود یا پیروزی بر دیگران؟ پیش از آنکه بیشتر توضیح دهم، از شما دعوت می‌کنم رویداد شیرین، شگفت و درس‌آموز زیر را بخوانید:

«مسابقهٔ پارالمپیک، شروع شده بود. تماشاگران، مشتاقانه، چشم دوخته بودند تا مسابقهٔ دوی ۱۰۰ متر معلولان را تماشا کنند.

نه نفر از شرکت‌کنندگان پشت خط آغاز مسابقه، گوش سپرده بودند تا با شنیدن صدای تپانچه، حرکت خود را آغاز کنند؛ این نه نفر، همگی عقب‌مانده‌های جسمی و ذهنی بودند. هر چند آنان هرگز قادر به دویدن سریع نبودند؛ اما همگی سعی داشتند. مسیر مسابقه را طی کنند و مدال پارالمپیک را برگردن بیاویزند.

ناگهان، اتفاقی افتاد که همه چیز را عوض کرد. پای یکی از شرکت‌کنندگان پیچ خورد و به زمین افتاد. او بلافاصله چند غلت زد و کمی بعد، صدای ناله‌اش بلند شد. هشت نفر دیگر با شنیدن صدای ناله او، ایستادند و به عقب برگشتند.

اندکی بعد، هر نه نفر، بازو در بازوی هم انداختند و قدم زنان، خود را به خط پایان رساندند؛ یعنی همه آنان اول شدند.

اشک در چشمان تماشاگران جمع شده بود. آنها به پا خاستند و ده دقیقه تمام برای نه نفر قهرمان، کف زدند».

شکوه رفتار انسان‌های درستکار، تماشایی‌ترین صحنه است. زیبایی مسابقه در برنده شدن یک نفر نیست. اگر هشت نفر دهنده، رقیب خود را رها می‌کردند، امروز این «حماسه انسانی» نبود. پیروزی، زمانی گواراست که دیگران هم دیده شوند. درخت از آن جهت ستودنی است که سایه‌اش را به همه، حتی به هیزم‌شکن هم تعارف می‌کند.

آیا ما هر روز، شرکت‌کننده چنین مسابقه‌ای نیستیم؟ راستی ما بر کدام سگوا ایستاده‌ایم؟ این سخن زیبای امام «مسابقه عاشورا» پایان مناسبی بر این نوشته است: **اَيُّهَا النَّاسُ نَافِسُوا فِي الْمَكَارِمِ: مردم! در بزرگ‌منشی‌ها و نیکی‌ها با یکدیگر در مسابقه باشید.**

◆ سفر زندگی

معلم بعد از خواندن نوشته، گفت: «نویسنده برای توسعه دادن و عمیق‌تر کردن نوشته، از مطالعات پیشین خود بهره گرفته است. مهم‌ترین مواردی که نوشته را از حالت یک‌نواخت و سطحی بیرون آورده‌اند، عبارتند از:

- از یک داستان واقعی «مسابقه پارانمیک» استفاده کرده است.
- در بخشی از نوشته، تمثیل «درخت از آن جهت ستودنی است که سایه‌اش را به همه، حتی به هیزم‌شکن هم تعارف می‌کند» را به کار برده است.
- در بخش نتیجه‌گیری از حدیث «اَيُّهَا النَّاسُ نَافِسُوا فِي الْمَكَارِمِ» که با موضوع نوشته ارتباط دارد، بهره گرفته است.

نتیجه‌گیری از متن هم حاصل درک مناسب نویسنده است؛ درکی که در اثر کوشش ذهنی و تجزیه و تحلیل خواننده‌ها به دست آمده است. تأثیر مطالعات نویسنده در نثر او هم پیداست. استفاده از کلمات و ترکیبات تازه و متنوع، جمله‌های مختلف خبری، عاطفی، پرسشی و... نتیجه دانش و تجربه نویسنده است. دانش نویسنده، حتی در انتخاب موضوع، نظم ذهنی و ساختار منظم متن (داستن موضوع، مقدمه، تنه و نتیجه) هم تأثیر گذاشته است.

بنابراین، مطالعه هدفمند و بهره‌گیری بجا و مناسب از خوانده‌ها، هنگام نوشتن، در گسترش دامنه نوشته و عمق بخشیدن به آن، مؤثر است.

نویسنده اهل مطالعه و خوش فکر:

- ◆ موضوع‌های خوبی برای نوشتن انتخاب می‌کند.
- ◆ به موضوع، متفاوت می‌نگرد.
- ◆ برای شرح، بسط و تحلیل موضوع از آیه، حدیث، سخنان حکیمانانه، ضرب‌المثل و داستان‌های مناسب بهره می‌گیرد.
- ◆ برای بیان مطلب از شیوه‌های مختلفی مثل «مقایسه»، «تمثیل»، «مناظره» و ... استفاده می‌کند.
- ◆ نوشته را به نتایج ارزشمندی ختم می‌کند.

◆ نوشته زیر را بخوانید و نشان دهید کدام بخش از متن، تحت تأثیر مطالعات نویسنده، گسترده‌گی و عمق بیشتری پیدا کرده است؟

انسان و فرشته، دو ستایشگر خالق هستند و به ستایشگری معروف‌اند. ولی آیا جز انسان و فرشته، ستایشگران دیگری هستند. آیا ما آنها را می‌بینیم؟ می‌شناسیم؟ حکایت زیر، آینه‌ای برای دیدن و شناختن اینان است:

«یاد دارم که شبی در کاروانی همه شب رفته بودم و سحر در کنار بیشه‌ای خفته. شوریده‌ای که در آن سفر همراه ما بود، نعره برآورد و راه بیابان گرفت و یک نفس آرام نیافت. چون روز شد، گفتم: «این چه حالت بود؟».

گفت: «بلبلان را شنیدم که به نالش درآمده بودند؛ از درخت؛ و کبکان در کوه و غوکان در آب و بهایم در بیشه. اندیشه کردم که مرّوت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت خفته».

این حکایت، به خوبی، نشان می‌دهد که تنها انسان‌ها و فرشتگان نیستند که خداوند را ستایش می‌کنند؛ بلکه هر چه در زمین و آسمان است، به ذکر پروردگار مشغول است. قیام کوهساران، رکوع آبشاران، قنوت درختان، سلام غنچگان، همه و همه، نشان از سرود و ستایش دارند.

خداوند هم در قرآن کریم بر این حقیقت تأکید می‌کند و می‌فرماید: «يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» (سوره تغابن و جمعه / آیه ۱). پیام این آیه برای ما انسان‌ها این است که در حمد و ستایش آفریدگارمان از حیوانات، جمادات و نباتات عقب نیفتیم.

هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید
بلبل به غزل خوانی و قمری به ترانه
و یا

توحیدگوی او نه بنی آدم‌اند و بس
هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد

◆◆◆ نوشته‌های خوانده شده (در تمرین ۲) را ، با معیارهای زیر ارزیابی کنید.

سنگه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست نویسی ، خطِ خوش)
- ◆ گستردگی و عمق نوشته
- ◆ رعایت طبقه بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ بهره‌گیری مناسب از شیوه‌های پرورش فکر
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆ (الف) من برای دل خود می‌نویسم، بعضی‌ها کف می‌زنند .

◆ (ب) من از برای دل خود می‌نویسم، بعضی‌ها کف می‌زنند .

جملهٔ «الف»، درست است. استفاده از نشانه‌های ربط، متمم و... باید بجا و مناسب باشد. به‌کارگیری نامناسب این نشانه‌ها، به نوشته آسیب می‌رساند و درک و دریافت را دشوار می‌کند. در جملهٔ «ب» کاربرد نشانهٔ «از» اضافی است.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ او در خدمت مردم بود بلکه کمترین چشمداشتی نداشت.

.....

◆ من مدیون به تو هستم و برای جبران ، سعی‌ام را خواهم کرد.

.....

- ◆ درختی را با ویژگی‌های زیر، تصوّر کنید و متنی درباره آن بنویسید.
- ◆ پا در هواست.
- ◆ ریشه‌هایش در ابر فرو رفته است.
- ◆ شاخه‌هایش روی زمین گسترده شده است.

A large rectangular writing area with a light blue border and a tab at the top. It contains 15 horizontal dotted lines for writing.

نوشته را ویرایش کنیم

معلم، کتابی را که در دست داشت، به دانش‌آموزان نشان داد. روی جلد کتاب نوشته شده بود: «داستان نویسی». با دیدن این نام، چند نفر از دانش‌آموزان گفتند: «آها، فهمیدیم، موضوع درس ما داستان نویسی است».

معلم، لبخندی زد و گفت: «نه، عجله نکنید، قرار نیست درباره هنر داستان نویسی چیزی بگوییم. من قسمتی از این کتاب را می‌خوانم، پس از آن خواهید فهمید که موضوع چیست». بعد، کاغذ تا شده‌ای را که میان کتاب گذاشته بود، بیرون آورد و از همان جا خواندن را آغاز کرد:

بسیاری از نویسندگان، خیلی زود و پوست کنده، به شما خواهند گفت که اولین پیش‌نویس اثرشان، جفایی در حق بشریت است؛ اما آنها به هر حال، این پیش‌نویس اول را می‌نویسند، چون هیچ‌کس نمی‌تواند بدون نوشتن پیش‌نویس اول، نسخه یا پیش‌نویس دومی بنویسد.

اکثر نویسندگان در دو حالت متفاوت، کار می‌کنند:

۱. حالت خلاق.

۲. حالت ویرایشی.

در حالت خلاق، شما به خودتان اجازه امتحان کردن کارهای جدید را می‌دهید و در عین حال به این مسئله آگاهید که این کارها ممکن است درست باشد یا ممکن است نادرست باشد. مزخرف نوشتن در حالت خلاق، اشکالی ندارد. پس سعی کنید وقتی خلاق هستید، کمی در نوشتن، دیوانگی کنید.

در حالت ویرایشی، هدف شما جمع‌وجور کردن افتضاحی است که در حالت خلاق به بار آورده‌اید. در این حالت، شما آنچه را نوشته‌اید، جوری بازنویسی و اصلاح می‌کنید که معنی بدهد.

خشکی قلم و ناتوانی در نوشتن، زمانی اتفاق می‌افتد که نویسنده سعی می‌کند، هم‌زمان در دو حالت خلاق و ویرایشی بنویسد. هرگز این کار را نکنید. این کار مثل این است که موقع رانندگی یک پا را روی گاز بگذارید و با پای دیگر ترمز بگیرید.

به خودتان اجازه دهید، پیش‌نویس اولیهٔ بدی بنویسید و این جمله را روی یک کاغذ بنویسید: «من اختیار تام دارم که یک پیش‌نویس چرند بنویسم؛ چون پیش‌نویس اکثر نویسندگان، چرند هستند؛ نوبت به اصلاح که رسید؛ درستش می‌کنم».

◆ داستان نویسی

دانش‌آموزان، همچنان در حال و هوای این نوشته بودند که معلم، کتاب را بست و گفت: «اکنون که توانایی نوشتن را کسب کرده‌ایم، باید قادر باشیم متن نوشتهٔ خود را ویرایش و پالایش کنیم تا خواننده با میل و رغبت بیشتری آن را بخواند. در متنی که خواندیم، نویسنده با زبان طنز، با صراحت تأکید می‌کند، «نوشتن» دو مرحله دارد: مرحلهٔ اول، مرحلهٔ آفرینش یا **آزادنویسی** است که در آن به هیچ وجه نباید به مسائل ویرایشی فکر کرد و مرحلهٔ دوم، زمان بازبینی نوشته یا **پیراسته نویسی** است. در مرحلهٔ آزادنویسی، اجازه می‌دهیم، هرچه به ذهنمان می‌رسد روی کاغذ بیاید و در مرحلهٔ پیراسته‌نویسی، نوشته را غربال می‌کنیم.

تأکید ما هم این است که هنگام بارش فکری و نخستین مرحلهٔ نوشتن، به مسائل ویرایشی (املا، دستور زبان، نقطه‌گذاری و پاکیزه‌نویسی) کمتر توجه شود. پرداختن به این‌گونه مسائل در مرحلهٔ آزادنویسی، همچون افتادن در دست اندازه‌هایی است که در مسیر یک جادهٔ صاف و هموار ایجاد می‌شود. اگر شما هنگام نوشتن، ویرایش کنید یا یک جمله بنویسید و به عقب برگردید و آن را بخوانید و از خودتان بپرسید، «این جملهٔ خوبی است؟ نگهش دارم یا خطش بزنم؟...» احتمال دارد، هیچ وقت آن‌گونه که مناسب است، نوشتهٔ خود را تمام نکنید. البته مقصود ما بی‌اهمیت بودن مسایل ویرایشی نیست؛ بلکه توجه به جایگاه و زمان مناسب ویرایش است؛ یعنی **ویرایش کردن از گام‌های پایانی نوشتن است.**

بعد از سخنان معلّم یکی از دانش‌آموزان پرسید: «آیا بعد از تمام شدن نوشته، فوراً باید دست به کار شد و نوشته را ویرایش کرد؟»

معلّم، در جواب گفت: «پرسش خوبی است. شما می‌توانید بی‌درنگ برگردید و نوشته را ویرایش کنید؛ اما توصیه‌ی همه‌ی نویسندگان این است که بعد از تمام شدن نگاشت اول، بهتر است مدّتی سپری شود تا از آن حس و حال بیرون بیایید؛ سپس، نوشته‌ی خود را ویرایش کنید.»

یکی دیگر از دانش‌آموزان پرسید: «چگونه باید ویرایش کنیم؟»
معلّم گفت: برای ویرایش و پالایش نوشته‌ی خود، به ترتیب زیر، عمل می‌کنیم:

۱. نوشته را با صدای بلند می‌خوانیم.
 ۲. هم‌زمان بخش‌های اضافی نوشته و جاهایی را که پراکنده گویی کرده‌ایم، حذف می‌کنیم.
 ۳. چیزی را که از قلم انداخته‌ایم، به نوشته می‌افزاییم.
 ۴. خطاهای املائی نوشته را درست می‌کنیم.
 ۵. لغزش‌های نگارشی نوشته را اصلاح می‌کنیم.
 ۶. واژگان و عبارات‌های گفتاری را به زبان نوشتار معیار برمی‌گردانیم.
 ۷. نشانه‌های نگارشی مناسب را در متن به کار می‌گیریم.
 ۸. نوشته را از آغاز تا انجام، پاک‌نویس می‌کنیم.
- پراکاربردترین نشانه‌های نگارشی عبارت‌اند از:
- نقطه (.)
 - در پایان جمله‌های خبری و امری. مانند **هوای شهر دلپذیرتر شده است.**
 - ویرگول یا درنگ نما (،)
 - میان عبارات‌ها برای مکث و درنگ. مانند **باغبان به پرورش گل، عشق می‌ورزد.**
 - میان عبارات‌ها به جای «واو» عطف. مانند **محمد کتاب، قلم، دفتر و کیف خرید.**
 - پس از منادا. مانند **خدایا، تو را سپاس که به من فرصت نوشتن عطا فرمودی.**
 - نشانه پرسش (?)
 - در پایان جمله‌های پرسشی. مانند **چرا هر چهره‌ای با لبخند زیباتر است؟**
 - دو نقطه (:)
 - قبل از نقل قول. **حکما فرموده‌اند: «سه چیز است که اندک آن را باید بسیار شمرد: وام و آتش و بیماری.»**

● سه نقطه (...)

● برای نشان دادن بخش‌های حذف شده نوشته. مانند ادبیات، ریاضی، علوم، و ... همه در رشد انسان مؤثر هستند.

معلم، با لحنی عاطفی و صمیمانه، رو به دانش‌آموزان کرد و گفت: «دیگر تمام شد. اکنون، دورهٔ متوسطهٔ اول را به پایان می‌بریم. من اینجا می‌مانم و شما به کلاس بالاتر می‌روید. خوشحالم که در این سه سال، با هم بودن را تجربه کردیم و از همدیگر بسیار چیزها آموختیم. راه نوشتن ادامه دارد و راه جویان فراوان‌اند. اگر راز نوشتن را از من بخواهید، شاید بتوان آن را در چهار واژه خلاصه کرد: بخوانیم؛ بنویسیم، بنویسیم، بنویسیم. این راز را به خاطر بسپارید و به کار بگیرید و گام‌به‌گام در راه نوشتن پیش بروید و با نوشتن، بودن و سرودنتان را فریاد بزنید. خدا نگهدار.»

◆ به نظر شما چه بخش‌هایی از نوشتهٔ زیر، قابل ویرایش است؟ آنها را فقط مشخص کنید.

نقش‌های ما

◀ زندگی کردن، خودش یک صحنهٔ نمایش است. در نمایش زندگی، جهان صحنه و ما بازیگر هستیم.

از روزی که پا بر صحنهٔ نمایش زندگی می‌گذاریم، مجبوریم نقش‌های مختلفی را بپذیریم؛ نقش کودک دبستانی، یه نوجوان فرزند و فعال، فرزندی پر افتخار برای خانواده، همسری پرتلاش و وفادار، پدر یا مادری دلسوز و مهربان، یک شهروند منظم و مسئول، نقش یه آدم پیروز، یه آدم شکست خورده و هزاران نقش دیگر.

در نمایش زندگی، شاید خود نقش، مهم نیس، مهم اجرای موفق نقش است. وقتی شکست می‌خوریم، نقش آدم شکست خورده را طوری پیش ببریم که به پیروزی ختم بشه. وقتی پیروز می‌شیم، خوشحال باشیم؛ ولی نقش را جوری پیش ببریم که اخلاق و جوانردی را از یاد نبرند

هنرمند واقعی کسی است که در نمایش زندگی ایفای نقش کند. در اوج قدرت، دست افتاده ای را بگیرد. در زمان افتادگی، بزرگی و بلند نظری خود را از یاد نبرد. گاهاً فریاد برآورد و گاهاً سکوت کند.

بر صحنهٔ طویل و بزرگ وسیع و پهن زنده گی، نقش‌های زیادی پیش می‌آید که ما مجبوریم به پذیرفتن آن نقش‌ها. برخی نقش‌ها را هم مجبور به پذیرفتن آن نیستیم.

◀ شبی یک هواپیمای دو موتوره در آسمان نیوجرسی پرواز می‌کرد که ناگهان، دستگاه مولد اکسیژن آن، با صدای گوشخراشی منفجر کرد. هواپیما پنج سرنشین داشت. ۱. خلبان. ۲. دلایی لاما (برنده صلح نوبل)، ۳. شکیل اونیل (بازیکن بسکتبال مشهور در امریکا)، ۴. بیل گیتس (طراح و رئیس سابق مایکروسافت) ۵. یک جوان کم سنّ و سال. هواپیما داشت سقوط می‌کند که خلبان پرید توی قسمت مسافرها و گفت: «آقایون، هواپیما دارد سقوط می‌کند. ما فقط چهارتا چتر نجات داریم که یکی‌اش هم مال من است. بعد، در هواپیما را باز کرد و با چتر نجاتش بیرون پرید

بعد از خلبان، شکیل اونیل، از جا پرید و گفت: «آقایان، من مشهورترین ورزشکار دنیا هستم، جهان به ورزش کارهای بزرگ واقعاً احتیاج دارد، پس یکی از این چترها به من می‌رسد» بعد یکی از سه چتر باقی مانده را قاپید و خودش را از در هواپیما پرت کرد بیرون».

در همین موقع بیل گیتس با دستپاچگی از جا بلند شد و با حالت التماس گفت آقایان، من با هوش‌ترین آدم روی کره زمین هستم، دنیا به آدم‌های باهوش احتیاج دارد. آن وقت بسته ای را قاپید و از هواپیما بیرون جُست

حالا فقط یک چتر باقی مانده بود. دلایی لاما و جوان کم سنّ و سال نگاهی به همدیگر کردند؛ اما چیزی نگفتند. بالاخره دلایی لاما به حرف آمد و گفت: «پسرم من عمر خودم را کرده‌ام. و شیرینی زندگی را چشیده‌ام، ولی تو هنوز جوان هستی، چتر نجات را بردار و ببر بیرون. من توی هواپیما می‌مانم اما جوان کم سنّ و سال با خونسردی لبخندی زد و گفت: «غصه نخور پدر جان، ما اکنون دو تا چتر نجات داریم؛ چون با هوش‌ترین آدم روی کره زمین، اشتباهی کوله پشتی مرا برداشت و بیرون پرید»

◆ نقل از: اسرار و ابزار طنز نویسی

◆◆◆ متن ویرایش شده (بازنویسی شده) یکی از دوستانتان را برگزینید، با متن اولیه تطبیق دهید و با سنجه‌های زیر ارزیابی کنید.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت علائم نگارشی، املا صحیح واژگان، درست‌نویسی، خط‌خوش)
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

♦ الف) چون درس‌های خود را به موقع خواند، همهٔ آزمون‌هایش را با موفقیت سپری کرد.

♦ ب) به دلیل خواندنِ به موقعِ درس‌هایِ خود، همهٔ آزمون‌هایش را با موفقیت سپری کرد.

جملهٔ «الف»، درست است. جملهٔ «ب» به سبب حذف فعل و استفادهٔ فراوان از نقش‌نمای اضافه (-) ، طولانی و دشوار شده است. جمله‌های کوتاه و ساده، ارتباط و درک را آسان می‌کنند، اما جمله‌ها و عبارت‌های بلند، نفس‌گیر هستند و خواندن و دریافت مفهوم را دشوار می‌کنند. بهتر است از کاربرد جمله‌های بلند، پرهیز کنیم.

♦ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

♦ پس از نوشتن تکالیف فراوانِ درسِ ریاضی، سراغ خواندن شعر رفتیم.

.....

♦ به دلیل طولانی شدنِ سرمایِ فصلِ زمستانِ سردِ امسال، آمدن بهار به تأخیر افتاد.

.....

حکایت نگاری

◆ حکایت زیر را بخوانید و به زبان ساده، باز نویسی کنید.

حکایت:

شخصی به عیادت مریضی رفت. بسیار بنشست و نقل‌ها کرد. در آخر از مریض پرسید: «از چه دردی می‌نالی؟» بیمار گفت: «از زیاد نشستن تو».

کشتول شنج بهایی

باز نویسی :

نیایش

الهی

الهی، ای بوده و هست و بودنی، ای گشایندهٔ زبان‌های مناجات‌گویان،
جز از یاد تو ما را همراه نیست، راهم نمای به خود.
لطیفاً، یاد تو دل را زنده کرد و تخمِ مهر افکند؛ درخت شادی رویانید
و میوهٔ آزادی داد؛ به فضل خود، ما را یاد کن و به لطفی ما را شاد کن.
مهرباناً، به اصلاح آر که نیک بی‌سامانیم؛ جمع دار که بس پریشانیم.
ملکاً، نگاه دار تا پریشان نشویم؛ بر راه دار تا سرگردان نشویم، بیاموز
تا سرّ دین بدانیم؛ برافروز تا در تاریکی نمانیم.
حکیماً، دانایی ده تا از راه نیفتیم، بینایی ده تا در چاه نیفتیم.
کریماً، مگوی که چه آورده‌ای که دروا شویم؛ مپرس که چه کرده‌ای
که رسوا شویم.
خداوندا، ما را از سه آفت نگاه دار: از وساوس شیطانی، از هوای نفسانی
و از غرور نادانی.
الهی، عذرها بپذیر و بر عیب‌های ما مگیر!
جز خدمت روی تو ندارم هوسی من بی تو نخواهم که برآرم نفسی

◆ مجموعه رسائل، خواجه عبدالله انصاری

پیوست : شیوه نامه ارزشیابی آموزش مهارت‌های نوشتاری (نگارش و انشا):

کتبی (۲۰ نمره)

ارزشیابی این درس در دو بخش صورت می‌گیرد:

الف) ارزشیابی فرایندی (مستمر)

ب) ارزشیابی پایانی

◆ الف) ارزشیابی فرایندی (مستمر): (۲۰ نمره)

ارزشیابی فرایندی، ارزشیابی عملکردی است که هم‌زمان با پیشرفت فرایند «یاددهی - یادگیری»، مبتنی بر آموزه‌های کتاب درسی صورت می‌گیرد؛ یعنی معلم پس از آموزش درس، در پی ورود به فعالیت‌های نگارشی، ارزشیابی را آغاز می‌کند.

ارزشیابی فرایندی در دو بخش و مبتنی بر موارد زیر است:

۱) مهارت نوشتن (۱۸ نمره)

◆ **بازشناسی (تشخیصی):** (تمرین شماره ۱ هر درس)، این تمرین‌ها در پی سنجش و

تقویت توانایی بازشناسی دانش‌آموزان است.

◆ **آفرینش (تولیدی):** (تمرین شماره ۲ هر درس) ، اهداف آموزشی این تمرین‌ها،

تقویت توانایی مهارت نوشتن بر اساس آموزه‌های هر درس است.

◆ **داوری (تحلیلی):** (تمرین شماره ۳ هر درس)، هدف این تمرین‌ها پرورش توانایی مهارت

نقد و تحلیل نوشته‌ها، بر اساس سنجه‌های کتاب است.

◆ **تصویر نویسی، (انشای آزاد) :** تصویرنویسی با هدف بالا بردن دقت در نگاه و درک

عناصر بصری و در نهایت، تقویت مهارت نوشتن، طراحی شده است.

◆ **بازنویسی حکایت:** در باز نویسی حکایت، تأکید بر باز نویسی به زبان ساده و ساده نویسی

است.

◆ **گسترش مثل:** در این بخش، بازآفرینی، گسترش دادن و افزودن شاخ و برگ به اصل مثل

مورد تأکید است.

◆ **درست نویسی:** درست‌نویسی‌ها با هدف آموزش هنجارهای نوشتن و آشنایی با کاربرد

درست واژگان نوشتار معیار در ساختار کتاب، گنجانده شده‌اند.

◆ **یادآوری :** هیچ یک از این عناصر و فعالیت‌ها به تنهایی موضوع آموزش و ارزشیابی نیستند؛

بلکه همه در خدمت تقویت توانایی نوشتن هستند. بنابراین پیشرفت دانش‌آموزان در مهارت نوشتن، هدف

اصلی این برنامه است.

۲) مهارت خواندن (۲ نمره)

در این بخش، به دلیل پیوستگی مهارت‌های زبانی، مهارت خواندن متن تولیدی از سوی دانش‌آموزان ارزشیابی خواهد شد؛ یعنی لازم است هر دانش‌آموز، توانایی خوانش صحیح نوشته خود را با رعایت مهارت‌های خوانداری (تکیه، لحن، کنش‌های آوایی و ...) داشته باشد.

◆ (ب) ارزشیابی پایانی (۲۰ نمره)

بر پایه رویکرد اصلی این برنامه که «آموزش مهارت‌های نوشتاری» است، همه عناصر سازه‌ای و محتوایی کتاب به دنبال پرورش «مهارت نوشتن» هستند؛ بنابراین تمام آموزه‌های درس، فعالیت‌های نگارشی، تصویرنویسی یا انشای آزاد، بازنویسی حکایت و گسترش مثل، نهایتاً باید به تولید یک متن مناسب بینجامد که کم و بیش همه نتایج آزمون فرایندی را در برگیرد؛ این نتایج در هر نوبت و در قالب آزمون پایانی ارزشیابی می‌شود. در ارزشیابی پایانی چند موضوع تعیین می‌شود تا دانش‌آموز یک موضوع را برگزیند و درباره آن، متنی بنویسد. نوشته دانش‌آموز، بر پایه سنجه‌های زیر، ارزشیابی می‌شود.

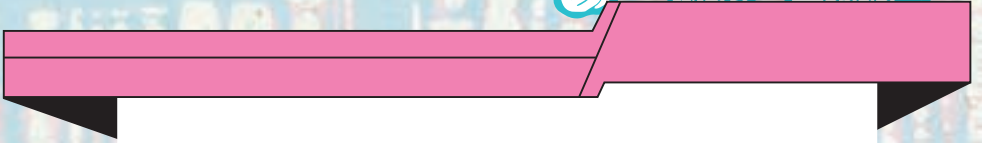
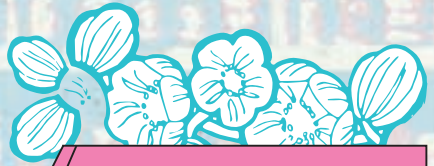
شیوه نامه ارزشیابی پایانی «آموزش مهارت‌های نوشتاری» پایه هفتم و هشتم		
نمره	سنجه‌های ارزشیابی	موضوع
۲ ۲	۱. ساختار بیرونی (داشتن مقدمه، تنه، نتیجه) ۲. ساختار زبانی (زبان نوشته ساده، جمله‌ها کوتاه)	الف) ساختار
۲ ۳ ۳ ۳ ۲	۱. خوش‌آغازی (جذابیّت و گیرایی - نشان دادن نمایی کلی از محتوای نوشته) ۲. پرورش موضوع ◆ شیوه بیان نوشته (بیان ساده و صمیمی - بیان احساس متناسب با موضوع) ◆ سیر منطقی نوشته (پرداختن به جنبه‌های مختلف موضوع - انسجام نوشته) ◆ فکر و نگاه نو (نگاه به موضوع از زاویه‌ای متفاوت) ۳. خوش‌فرجامی (جمع‌بندی مطالب - تأثیرگذاری و تفکر برانگیز بودن)	ب) محتوا
۱ ۱ ۱	۱. نشانه‌های نگارشی (نشانه‌گذاری به تناسب آموخته‌ها و نیازهای متن) ۲. املای واژگان (نداشتن غلط املایی) ۳. پاکیزه‌نویسی (حاشیه‌گذاری و حُسن سلیقه)	پ) هنجارهای نگارشی

نمره نهایی: حاصل نمره ارزشیابی پایانی یا میانگین ارزشیابی فرایندی (مستمر) است. $(۲۰ + ۲۰ = ۴۰ \div ۲ = ۲۰)$.

کتابنامه:

- ◆ **آدم این جورى**، محمد رفيع ضيائى، چرخ فلک، ۱۳۹۰.
- ◆ **اخلاق ناصرى**، خواجه نصيرالدين توسى، تصحيح مينوى و حيدرى، انتشارات خوارزمى، ۱۳۶۸.
- ◆ **ارزش ها**، مترجم، مرتضى بهمن آزاد، مدرسه، ۱۳۷۸.
- ◆ **از عصر شتر تا عصر موتور**، ابوالقاسم حالت، گوتنبرگ، ۱۳۵۶.
- ◆ **اسرار و ابزار طنزنويسى**، محسن سلیمانی، سوره مهر، ۱۳۹۱.
- ◆ **امثال و حکم**، على اکبر دهخدا، امير کبير، ۱۳۹۱.
- ◆ **اين دل پر از خوبى هاست**، (مجموعه انشای دانش آموزان استان هرمزگان)، به کوشش سهراب سعیدی، دارالتفسیر، قم، ۱۳۹۳.
- ◆ **بچه های جهان**، محمود کيانوش، کانون پرورش فکرى، ۱۳۷۴.
- ◆ **بهترین دانستنی های علمى برای نوجوانان**، مايکل هالت و آلن وارد، نشر رجبى، ۱۳۷۳.
- ◆ **بيست و هشتم اثتباہ نويسندگان**، جودى دلتون، مترجم محسن سلیمانی، ۱۳۹۰.
- ◆ **پرتقال خونى**، محمد حمزه زاده، بيست داستان برای نوجوانان، قديانى، ۱۳۸۶.
- ◆ **پير مرد و دريا**، ارنست همينگوى، ترجمه نجف دريابندرى، خوارزمى، ۱۳۸۵.
- ◆ **جايى که ماه بوسه مى زند بر کوه**، گريس لين، ترجمه پروين على پور، افق، ۱۳۹۱.
- ◆ **جانانان مرغ دريائى**، ريچارد باخ، ترجمه هرمز رياحى و فرشته مولوى، چ يازدهم، ۱۳۹۰.
- ◆ **چهل نامه کوتاه به همسرم**، نادر ابراهيمى، روزبهان، ۱۳۹۳.
- ◆ **حکايت نامه**، حسين معلم، کانون پرورش فکرى، ۱۳۸۲.
- ◆ **خانواده آقاى چرخشى**، طاهره ايبد، کانون پرورش فکرى، ۱۳۸۹.
- ◆ **خواب خون**، محمد عزيزى، نشر روزگار، چاپ پنجم، ۱۳۹۰.
- ◆ **خواندنی های کوتاه علمى**، اوداى لعل، ترجمه پريسا همایون روز، کتاب های قاصدک، ۱۳۷۸.
- ◆ **داستان نويسى**، اينگرمسن، رندى و اکونومى، پيتر، ترجمه سارا کاظمى منش، آوند دانش، ۱۳۹۲.
- ◆ **دچار استرس مى شويم، چه کنيم؟**، ترور رومين و اليزابت ورديك، ترجمه حسن نصيرنيا، بنفشه، ۱۳۹۲.
- ◆ **درخت ها**، برونو مونارى، ترجمه محسن احسانى، کانون پرورش فکرى، چاپ چهارم ۱۳۹۳.
- ◆ **در روز گارى که هنوز پنجشنبه و جمعه اختراع نشده بود**، فرهاد حسن زاده، چرخ و فلک، ۱۳۹۱.
- ◆ **دفتر خاطرات حيوانات**، عليرضا غفارى، سوره مهر، ۱۳۹۰.
- ◆ **دو کلمه حرف حساب**، گزيده اى از طنزهاى گل آقا، نشر گل آقا، ۱۳۷۴.

- ◆ راز موتور سیکلت من، رولد دال، ترجمهٔ محبوبه نجف خانی، افق، ۱۳۹۲.
- ◆ رفاقت به سبک تانک، داوود امیریان، سورهٔ مهر، ۱۳۹۲.
- ◆ سفر زندگی، محمدرضا سنگری، مدرسه، ۱۳۹۲.
- ◆ شازده کوچولو، سنت آگزو پری، ترجمه ابوالحسن نجفی، نیلوفر، ۱۳۸۰.
- ◆ شرح زندگانی من، عبدالله مستوفی، هرمس، ۱۳۸۶.
- ◆ شعر بی دروغ، شعر بی نقاب، عبدالحسین زرّین کوب، علمی، ۱۳۹۲.
- ◆ فارسی اول راهنمایی، سال ۱۳۸۳.
- ◆ طنزآوران امروز ایران (مجموعه آثار منوچهر احترامی)، فریبا فرشادمهر، سورهٔ مهر، ۱۳۸۷.
- ◆ کسی ابرها را تکان می دهد، داوود لطف الله، کانون پرورش فکری، ۱۳۸۷.
- ◆ کلیات عبید زاکانی، انتشارات زوار، ۱۳۹۳.
- ◆ لطایف الطوایف، فخرالدین علی صفی، گردآورنده احسان درودیان، نشر شهر، ۱۳۸۸.
- ◆ مثنوی معنوی، مولانا، ققنوس، ۱۳۸۵.
- ◆ مجلهٔ رشد نوجوان، ش ۱۷۱، س ۱۳۸۳.
- ◆ -----، ش ۱۷۹، ۱۳۸۳.
- ◆ مجلهٔ گل آقا، سال ۱۳۶۹.
- ◆ مجموعه داستان های شل سیلور استاین، مترجم سبیده اسدی، خیام، ۱۳۹۲.
- ◆ مجموعه رسائل خواجه عبدالله انصاری، به کوشش محمد سرور مولایی، انتشارات توس، ۱۳۷۷.
- ◆ من همانی هستم که فکر می کنم، لوییز ال هی، ناشر او، ۱۳۹۳.
- ◆ مهمان هایی با کفش های لنگه به لنگه، محمّد دهریزی، اسماعیل الله دادی، نشر سورهٔ مهر، ۱۳۹۴.
- ◆ می گویم تا بماند، عبدالعلی قاسمی، سفیر اردهال، ۱۳۹۱.
- ◆ وقتی زمان ایستاد، دان گیلور، ترجمه نسترن ظهیری، آفرینگان، ۱۳۹۲.
- ◆ هر قاصدک یک پیامبر است، عرفان نظر آهاری، افق، ۱۳۸۳.
- ◆ یکی بود یکی نبود، محمّدعلی جمال زاده، کانون معرفت، ۱۳۵۷.
- ◆ سایت www.olympicacademy.ir

